

Hallituksen esitys eduskunnalle keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa Iranin islamilaisen tasavallan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi sopimuksen Suomen tasavallan hallituksen ja Iranin islamilaisen tasavallan hallituksen välisestä keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa sekä lain, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

Sopimuksella pyritään parantamaan Suomen ja Iranin tulliviranomaisten välistä yhteistyötä tullirikollisuuden torjunnassa ja tutkinnassa. Sopimus vastaa pitkälti muita viime vuosina Suomen ja kolmansien maiden välillä tehtyjä kansainvälisiä tulliyhteistyösopimuksia, joiden päätarkoituksena on antaa toiselle osapuolelle tietoja tullirikollisuuden torjumiseksi ja tutkimiseksi. Sopimus pohjautuu Maailman tullijärjestön laatimalle mallisopimukselle. Sopimuksen soveltamisalaan kuuluu osapuolten tulliviranomaisten keskinäinen avunanto tullilainsäädännön noudattamisen varmistamiseksi ja sen vastaisten tekojen estämiseksi ja tutkimiseksi sekä tällaisia tekoja koskeviin syytetoimiin ryhtymiseksi. Sopimuksella ei puututa kansallisten viranomaisten toimivaltuuksiin. Käytännössä kyse on pääasiallisesti pyynnöstä hankittujen tai muutoin tulliviranomaisten hallussa olevien tietojen luovuttamisesta pyynnön esittäneen osapuolen tulliviranomaiselle.

Sopimus tulee voimaan 60 päivän kuluttua siitä päivästä, jona sopimusvaltiot ovat ilmoittaneet toisilleen diplomaattitse suorittaneensa sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansallisen lainsäädännön mukaiset toimenpiteet.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta.....	3
1.2 Valmistelu.....	4
2 Sopimuksen tavoitteet.....	4
2.1 Yhteistyön tavoitteet.....	4
2.2 Henkilötietojen siirtäminen.....	4
3 Keskeiset ehdotukset.....	6
4 Esityksen vaikutukset	6
5 Lausuntopalaute.....	6
6 Sopimuksen ja siihen liittyvän liitteen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön..	7
6.1 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön sekä säännöskohtaiset perustelut.....	7
6.2 Sopimuksen liitteen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön	18
7 Lakiehdotuksen säännöskohtaiset perustelut	19
8 Voimaantulo	19
9 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus	19
10 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys	20
10.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	20
10.2 Käsittelyjärjestys.....	22
LAKIEHDOTUS	23
Laki keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa Iranin kanssa tehdystä sopimuksesta	23
SOPIMUSTEKSTI	24
LIITE	33

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 3 artiklan 1 kohdan nojalla unionilla on yksinomainen toimivalta muun muassa tulliliiton ja yhteisen kauppapolitiikan alalla. Näitä aloja koskevat toimet on suoritettava unionin tasolla, jotta toimet ovat mahdollisimman yhdenmukaisia koko unionin tullialueella. Näin ollen keskinäiseen hallinnolliseen avunantoon (mutual administrative assistance, MAA) tulliasioissa liittyvät lainsäädäntö- ja sopimusasiat kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Jäsenvaltioilla on kuitenkin edelleen pääasiallinen vastuu ja toimivalta SEUT V osaston vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alalla ja erityisesti sen 87 artiklan poliisiyhteistyötä koskevalla sektorilla, johon tullien välinen rikostorjuntayhteistyökin kuuluu. Tälle sektorille kuuluvat myös keskinäistä oikeudellista apua (mutual legal assistance, MLA) koskevat sopimukset ja lainsäädäntö.

Tullin poliisiyhteistyön alalle tehdyissä kahdenvälisissä tulliyhteistyösopimuksissa on usein hyvin vaikeaa täysin erottaa toisistaan unionin toimivaltaan kuuluvaa hallinnollista yhteistyötä ja oikeusapuun rikosasioissa liittyvää yhteistyötä ja näihin liittyvää tiedonvaihtoa. Yksittäisen tullirikostapauksen käsittelyssä nämä eri yhteistyömuodot ja -menetelmät nivoutuvat yhteen asian edessä tiedusteluvaiheen hallinnollisesta tiedonvaihdosta rikostutkintavaiheen oikeusapuun ja tiedonvaihtoon. Suomen tekemien kahdenvälisen tulliyhteistyösopimusten painopiste ja tarkoitus on kuitenkin rikostorjunnallisen yhteistyön puolella, eikä näitä sopimuksia ole neuvoteltu hallinnollisen tiedonvaihdon tehostamiseksi. Sopimukset perustuvat Maailman tullijärjestön (WCO) laatimille mallisopimuksille, joita useat maailman valtiot käyttävät omien kahdenvälisen tulliyhteistyösopimustensa pohjana.

Suomen ja Iranin kahdenväliset suhteet ovat tiivistyneet sen jälkeen, kun Iranin ydinohjelmasopimuksesta päästiin yhteisymmärrykseen heinäkuussa 2015. Iranin kanssa on tiivistetty erityisesti kaupallistaloudellista yhteistyötä. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Toivakka teki joulukuussa 2015 vienninedistämismatkan Iraniin ja tämän vierailun aikana Iranin tulli teki aloitteen maiden välisen tulliyhteistyösopimuksen neuvottelemiseksi. Neuvottelut Suomen ja Iranin välisestä tulliyhteistyösopimuksesta käytiin kirjallisessa menettelyssä vuoden 2016 aikana ja sopimus allekirjoitettiin Helsingissä 18.4.2017. Toisensuuntainen käänne kaupallistaloudellisissa suhteissa tapahtui, kun Yhdysvallat lopetti ydinohjelmasopimuksen noudattamisen keväällä 2018 ja palautti pakotteet, joita se oli soveltanut ennen ydinohjelmasopimusta. Yhdysvaltain toimista aiheutuu myös eurooppalaisille, mukaan lukien suomalaisille yrityksille suuria maksuliikennevaikeuksia, ja kaupankäyntimahdollisuudet ovat tämän vuoksi tällä hetkellä hyvin pienet. Kansainväliset yritykset ovat käytännössä poistuneet Iranista. Normaalitilanteessa Iranissa olisi edelleen runsaasti kaupallisia mahdollisuuksia.

Suomen ja Iranin välillä tehty kahdenvälinen sopimus painottuu selkeästi osapuolten tullirikosten torjuntaan liittyvään yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon, joka kuuluu SEUT V osaston vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueelle. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue kuuluu niihin SEUT 4 artiklan 2 kohdassa lueteltuihin pääaloihin, joihin sovelletaan unionin ja jäsenvaltioiden kesken jaettua toimivaltaa. Jaetun toimivallan käyttöä useimmilla aloilla koskee periaate, jonka mukaan jäsenvaltio voi käyttää toimivaltaansa vain siltä osin kuin unioni ei käytä omaa toimivaltaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä. EU ei ole solminut Iranin kanssa tulliyhteistyötä koskevaa sopimusta.

1.2 Valmistelu

Neuvottelut Suomen ja Iranin välisestä tulliyhteistyösopimuksesta käytiin kirjallisesti vuoden 2016 aikana ja sopimuksen tekstistä päästiin osapuolten välillä yhteisymmärrykseen loppuvuodesta 2016. Sopimus allekirjoitettiin Helsingissä 18.4.2017.

Ulkoministeriö vastaanotti syyskuussa 2019 Iranin suurlähetystön 16.9.2019 päivätyn nootin koskien Suomen ja Iranin välistä tulliyhteistyösopimusta. Nootin mukaan Iran on saattanut loppuun sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansallisen lainsäädännön mukaiset toimenpiteensä.

Ministeriöiden välisestä toimivallanjaosta valtiosopimusasioissa säädetään valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 8 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan valtiosopimuksen ja muun kansainvälisen velvoitteen käsittelee se ministeriö, jonka toimialaan sopimus tai velvoite sisällöltään kuuluu. Esitys on laadittu valtiovarainministeriössä.

Esityksestä pyydettiin lausunto oikeusministeriöltä, ulkoministeriöltä, sisäministeriöltä, tietosuojavaltuutetun toimistolta ja Tullilta.

2 Sopimuksen tavoitteet

2.1 Yhteistyön tavoitteet

Sopimuksen määräykset tähtäävät Suomen ja Iranin tulliviranomaisten väliseen yhteistyöhön tullirikollisuuden torjumiseksi ja tutkimiseksi. Sopimuksen osapuolet antavat tulliviranomaisten välityksellä sopimuksen määräysten mukaisesti toisilleen apua tullilakien asianmukaisen noudattamisen varmistamiseksi sekä tullilakien vastaisten tekojen estämiseksi, tutkimiseksi ja niitä koskeviin syytetoimiin ryhtymiseksi. Sopimuksella ei kuitenkaan puututa kansallisten viranomaisten toimivaltuuksiin. Esimerkiksi syytetoimiin ryhtyminen on Suomessa kansallisen lainsäädännön mukaisesti syyttäjälaitoksen harkintavallassa. Osapuolet antavat toisilleen apua myös tapauksissa, jotka koskevat tullilakien soveltamiseen liittyvien asiakirjojen tiedoksi antamista. Sopimus ei koske tullien, verojen ja muiden maksujen perintää.

Sopimuksen mukaan apua annetaan sen osapuolen alueella voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, johon pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen kuuluu, sekä pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen toimivallan ja käytettävissä olevien voimavarojen rajoissa. Asiakirjojen tiedoksi antaminen voidaan kuitenkin toimittaa myös noudattaen pyynnössä esitettyä erityistä muotoa tai menettelyä edellyttäen, ettei tätä voida pitää pyynnön vastaanottaneen osapuolen lakien vastaisena. Avunanto tapahtuu toimittamalla toisen osapuolen tulliviranomaiselle pyynnöstä tai oma-aloitteisesti tietoja. Sopimuksen mukaan osapuolten tulliviranomaiset suorittavat pyynnöstä myös konkreettista valvontaa ja tutkintaa.

2.2 Henkilötietojen siirtäminen

EU:n uuden tietosuojasäätelyn eli EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 ja luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta annetun direktiivin (EU) 2016/680, jäljempänä *rikosasioiden tietosuojadirektiivi*, soveltaminen on alkanut tämän tulliyhteistyösopimuksen allekirjoittamisen jälkeen toukokuussa 2018. Rikosasioiden tietosuo-

HE 90/2019 vp

jadirektiivi on pantu Suomessa täytäntöön henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetulla lailla (1054/2018), jäljempänä *rikosasioiden tietosuojalaki*, joka on tullut voimaan 1.1.2019. EU:n tietosuojasääntelyn toimeenpanoon liittyy myös uusi laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa (650/2019), jäljempänä *Tullin henkilötietolaki*, joka on tullut voimaan 1.6.2019.

Sopimuksessa tarkoitetun tulliyhteistyön puitteissa käsiteltäisiin henkilötietoja ja niitä myös siirrettäisiin Suomesta Iraniin. Sopimusta sovellettaisiin muun muassa tullilakien asianmukaisen noudattamisen varmistamiseksi ja tullilakien vastaisten tekojen estämiseksi, tutkimiseksi ja niitä koskeviin syytetoimiin ryhtymiseksi. Koska sopimus koskee sekä tullivalvontaa että tullirikostutkintaa, siinä tarkoitettuihin henkilötietojen siirtoihin sovellettaisiin tilanteesta riippuen joko tietosuoja-asetuksen V lukua (muut kuin rikostutkintaan liittyvät henkilötiedot) tai rikosasioiden tietosuojalain 7 lukua (rikostutkintaan liittyvät henkilötiedot).

Tietosuoja-asetuksen 45 artiklan mukaan henkilötietoja voidaan siirtää kolmanteen maahan, jos Euroopan komissio on tehnyt kohdemaan tietosuojan tasosta niin sanotun riittävyyspäätöksen. Vastaava sääntely sisältyy rikosasioiden tietosuojalain 41 §:ään. Koska komissio ei ole tehnyt Irania koskevaa riittävyyspäätöstä, on arvioitava, voiko siirto perustua asetukseen ja rikosasioiden tietosuojalakiin sisältyviin vaihtoehtoihin perusteisiin. Tietosuoja-asetuksen 46 artiklan 1 kohdan mukaan, jos riittävyyspäätöstä ei ole, rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä voi siirtää henkilötietoja kolmanteen maahan vain, jos kyseinen rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä on toteuttanut asianmukaiset suojatoimet ja jos rekisteröityjen saatavilla on täytäntöönpanokelpoisia oikeuksia ja tehokkaita oikeussuojakeinoja. Artiklan 2 kohdan mukaan tällaisena suojatoimena voisi toimia viranomaisten välinen oikeudellisesti sitova ja täytäntöönpanokelpoinen väline. Vastaavasti rikosasioiden tietosuojalain 42 §:n 1 momentin mukaan tietoja voidaan siirtää, jos oikeudellisesti sitovassa asiakirjassa määrätään asianmukaisista henkilötietojen suojatoimista.

Tietosuoja-asetuksen 108 johdantokappaleen mukaan viranomaiset voivat toteuttaa siirtoja kolmansien maiden viranomaisten kanssa esimerkiksi yhteisymmärryspöytäkirjoihin tai muihin rekisteröityjen täytäntöönpanokelpoisia ja tehokkaita oikeuksia sisältäviin hallinnollisiin järjestelyihin sisällytettävien määräysten perusteella. Asetuksen 44 artiklasta ilmenee, että järjestelyn tarkoituksena on varmistaa, että tietosuoja-asetuksella taattua luonnollisten henkilöiden henkilötietojen suojan tasoa ei vaaranneta. Asetuksen 108 johdantokappaleen mukaan suojatoimilla olisi varmistettava tietosuojavaatimusten noudattaminen ja unionin sisäiselle tietojenkäsittelylle ominainen rekisteröityjen oikeuksien kunnioittaminen, mukaan lukien rekisteröityjen täytäntöönpanokelpoisten oikeuksien ja tehokkaiden oikeussuojakeinojen, kuten tehokkaiden hallinnollisten ja oikeudellisten muutoksenhakukeinojen ja korvauksenvaatimisoikeuden, saatavuus unionissa tai kolmannessa maassa. Niiden olisi erityisesti liityttävä henkilötietojen käsittelyä koskevien yleisten periaatteiden noudattamiseen sekä sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaatteisiin.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 71 johdantokappaleen mukaan direktiivissä tarkoitettuja oikeudellisesti sitovia välineitä voisivat olla esimerkiksi oikeudellisesti sitovat kahdenväliset sopimukset, joita jäsenvaltiot ovat tehneet, jotka on pantu täytäntöön niiden oikeusjärjestyksessä ja joihin kyseisen maan rekisteröidyt voisivat vedota ja joissa varmistetaan tietosuoja koskevien vaatimusten noudattaminen ja rekisteröityjen oikeuksien kunnioittaminen, tehokkaat hallinnolliset ja oikeudelliset muutoksenhakukeinot mukaan lukien.

Tulliyhteistyösopimus olisi oikeudellisesti sitova ja täytäntöönpanokelpoinen väline. Sopimuksen 15 artikla sisältää määräykset sopimuksen nojalla saatujen tietojen ja asiakirjojen käytöstä sekä henkilötietojen suojaamisesta ja käytöstä. Iran ei ole yksilöiden suojelusta henkilötietojen

automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen (SopS 36/1992) eli niin sanotun Euroopan neuvoston tietosuojayleissopimuksen sopimuspuoli. Tämän vuoksi sopimukseen on otettu erillinen liite, joka koskee henkilötietojen suojan peruseriaatteita. Samanlainen liite on sisällytetty ensimmäisen kerran Valko-Venäjän kanssa tehtyyn tulliyhteistyösopimukseen (SopS 3/2011) ja sen jälkeen myös muihin sellaisten maiden kanssa tehtyihin tulliyhteistyösopimuksiin, jotka eivät ole olleet Euroopan neuvoston tietosuojayleissopimuksen osapuolia. Liite on erottamaton osa sopimusta ja sen määräykset perustuvat Euroopan neuvoston tietosuojayleissopimuksen 5–11 artiklaan. Vaihdettaessa henkilötietoja sopimuksen nojalla osapuolet varmistavat tietosuojan tason, joka vastaa vähintään liitteen periaatteiden soveltamisesta syntyvää tasoa.

3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi sopimuksen. Esitys sisältää lakiehdotuksen, jonka 1 § sisältää tavanomaisen blankettilain säännöksen, jolla saatetaan voimaan ne sopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Lain 2 § sisältää sopimuksen mukaisesti toimitettujen tietojen salassapitoa koskevat säännökset. Lain 3 ja 4 §:ssä ovat säännökset, jotka koskevat lain voimaantuloa. Säännösten mukaisesti lain voimaantulosta ja sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Sopimus ja laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti.

4 Esityksen vaikutukset

Sopimuksen mukaan tulliviranomaiset eivät vaadi toisiltaan korvausta niistä kustannuksista, jotka aiheutuvat sopimuksen täytäntöönpanosta lukuun ottamatta asiantuntijoille, todistajille sekä muille kuin valtion palveluksessa oleville kääntäjille ja tulkeille maksettavia kuluja, joista vastaa pyynnön esittänyt tulliviranomainen.

Jos pyynnön täyttämistä aiheutuu huomattavia ja erityisiä kuluja, osapuolet neuvottelevat keskenään määrittääkseen pyynnön täyttämisen ehdot ja edellytykset sekä kustannusten jakotavan. Avunantoa koskevien pyyntöjen täyttämistä ja muusta sopimuksen täytäntöönpanosta ei ole odotettavissa kuin vähäisiä kustannuksia, jotka ovat katettavissa Tullin toimintamenoista.

Esityksellä ei ole organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia.

Sopimus tulee helpottamaan maiden välistä yhteistyötä ja tietojen vaihtoa maiden välisessä tullirikostorjunnassa.

5 Lausuntopalaute

Lausunnoissa erityishuomiota kiinnitettiin henkilötietojen suojaan. Oikeusministeriö totesi, että tietosuoja-asetuksen 46 artiklan tai rikosasioiden tietosuojalain 42 §:n soveltamisesta ei ole oikeuskäytäntöä, josta ilmenisi, miten henkilötietojen luovuttamista kolmansiin maihin koskevan oikeudellisesti sitovan ja täytäntöönpanokelpoisen välineen suojatoimilta vaadittavaa tasoa arvioidaan. Se lausui käsityksensä, että sopimukseen sisältyvät tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin kannalta riittäviä suojatoimia. Sopimusta tässä muodossa sovellettaessa tulisi siis tapauskohtaisesti arvioida ovatko edellytykset tietojen siirtoon olemassa. Tapauskohtaisen edellytysten arviointi on kuitenkin huomioitu sopimuksen 15 artiklan 1 kohdan a alakohdassa, jonka mukaan sopimuksen 3 artiklan määräysten estämättä henkilötietoja ei saa toimittaa, jos on perusteltua syytä olettaa, että toimitettujen tietojen välittäminen tai käyttö olisi

jommankumman osapuolen lain ja erityisesti tietosuojalainsäädännön vastaista. Tästä vaatimuksesta ei kyseisen alakohdan mukaan voida poiketa silloinkaan, kun tietojen luovuttamisen ei voida katsoa haittaavan kyseistä henkilöä.

Oikeusministeriö käsitteli lausunnossaan myös perustuslakivaliokunnan sotilastiedustelulakia koskenutta lausuntoa (PeVL 36/2018 vp), jonka mukaan kyseistä sääntelyä oli täsmennettävä siten, että siitä ilmenee säädösperustaisesti ja nimenomaisesti velvoite ottaa huomioon kansainvälisten ihmisoikeussopimusten määräykset, ettei tietoja luovuteta tai vastaanoteta yhteistyössä sellaisten valtioiden kanssa, joiden voidaan katsoa syyllistyvän järjestelmällisiin ihmisoikeusloukkauksiin tai joissa tiedonhankintakeinot eivät noudata kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa vahvistettuja standardeja. Valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön välisessä jatkovalmistelussa kuitenkin todettiin, että rikosasioiden tietosuojalain, joka ei sovellu sotilastiedustelulain soveltamisalalla, 42 §:n perusteluissa katsotaan, että rekisterinpitäjän on henkilötietoja kolmanteen maahan siirtäessään otettava huomioon henkilötietojen käyttötarkoitus ja etenkin se, ettei tietoja käytetä esimerkiksi kuolemanrangaistuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun määräämiseen.

Lausuntojen perusteella päivitettiin jakson 1.1 kolmatta kappaletta koskien Iranin ulkopoliittista tilannetta. Lisäksi otettiin huomioon erinäisiä teknisiä kommentteja.

Lausunnot ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksella VM020:00/2017.

6 Sopimuksen ja siihen liittyvän liitteen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

6.1 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön sekä säännöskohtaiset perustelut

1 artikla. Määritelmät. Artiklassa määritellään seuraavat sopimuksessa käytetyt keskeiset käsitteet: tullilait, tulliviranomainen, tullilakien vastainen teko, tullit ja verot, henkilö, henkilötiedot, huumausaineet, psykotrooppiset aineet, huumausaineiden lähtöaineet, valvottu läpilasku, pyynnön esittänyt tulliviranomainen ja pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen. Määritelmät vastaavat kansallisessa lainsäädännössä kuten tullilaisissa (304/2016), Tullin henkilötietolaissa, pakkokeinolaissa (806/2011) ja rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015), jäljempänä *Tullin rikostorjuntalaki*, käytettyjä käsitteitä. Huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden ja huumausaineiden lähtöaineiden määritelmät perustuvat YK:n asianomaisiin yleissopimuksiin.

2 artikla. Sopimuksen soveltamisala. Artiklassa määrätään sopimuksen soveltamisala. Sen 1 kohdan mukaan osapuolet antavat tulliviranomaistensa välityksellä ja sopimuksen määräysten mukaisesti toisilleen apua tullilakien asianmukaisen noudattamisen varmistamiseksi, tullilakien vastaisten tekojen estämiseksi, tutkimiseksi ja mainittuja tekoja koskeviin syytetoimiin ryhtymiseksi sekä niissä tapauksissa, jotka koskevat tullilakien soveltamiseen liittyvien asiakirjojen tiedoksi antamista.

Kansainvälistä rikosoikeusapua koskevat yleiset säännökset sisältyvät kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettuun lakiin (4/1994), jäljempänä *rikosoikeusapulaki*, ja sen nojalla annettuun kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettuun asetukseen (13/1994), jäljempänä *rikosoikeusapusetus*. Rikosoikeusapulain 30 §:n 2 momentissa on yleinen säännös kan-

sainvälisten sopimusten ja lain välisestä suhteesta. Sen mukaan lain säännösten estämättä kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa annetaan myös siten kuin oikeusavun antamisesta on erikseen sovittu tai säädetty.

Sopimuksessa on kyse kansainvälisestä rikosoikeusavusta siltä osin kuin se koskee tullirikosasian esitutkintaa ja syyttämistä. Kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa koskevat säännökset eivät tule sovellettavaksi artiklojen tarkoittamaan yhteistyöhön silloin, kun kyseessä on tullirikoksen estämiseen ja paljastamiseen liittyvä tai muu sopimuksessa tarkoitettu yhteistyö.

Artiklan 2 kohdan mukaan sopimuksen puitteissa apua annetaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Sopimus rakentuu siten periaatteelle, että apua annetaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Apua annetaan pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen toimivallan ja käytettävissä olevien voimavarojen rajoissa. Tarvittaessa pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen voi siirtää avunannon muun toimivaltaisen viranomaisen hoidettavaksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan sopimus ei koske tullien, verojen ja muiden maksujen perintää.

Lisäksi artiklan 4 kohdan mukaisesti sopimus ei rajoita rikosasioissa annettavaa oikeusapua koskevien kansainvälisten sopimusten tai tulliyhteistyötä koskevien kansainvälisten sopimusten soveltamista, joita osapuolet ovat tehneet.

3 artikla. *Avunannon ala.* Artiklassa määrätään avunannon soveltamisala. Sen 1 kohdan mukaan osapuolten tulliviranomaiset toimittavat säännöstensä ja määräystensä mukaisesti toisilleen pyynnöstä ja tarvittaessa ennakkotutkinnan suorittuaan kaikki tiedot, joiden avulla ne voivat varmistaa tullien ja verojen asianmukaisen kantamisen. Osapuolten tulliviranomaisten on erityisesti toimitettava toisilleen ne tiedot, jotka helpottavat tavaroiden tullausarvon, tariffinimikkeen ja alkuperän määrittämistä sekä kieltoja, rajoituksia ja valvontaa koskien säännösten täytäntöönpanoa. Henkilötietoja Tulli voi siirtää kolmansiin maihin EU:n tietosuoja-asetuksen V luvun ja rikosasioiden tietosuojalain 7 luvun edellytysten mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen toimittaa pyynnöstä kaikki kyseisen osapuolen alueella sovellettavat tullilakeja ja menettelyjä koskevat tiedot, joilla on merkitystä tullilakien vastaisen teon tutkinnassa.

Artiklan 3 kohdan mukaan tulliviranomaiset toimittavat toisilleen joko pyynnöstä tai oma-aloitteisesti tiedot ja asiakirjat, joiden avulla voidaan varmistaa tullilakien asianmukainen soveltaminen sekä tullilakien vastaisten tekojen estäminen, tutkinta ja torjunta.

Artiklan 4 kohdan mukaan suorittaessaan tutkintaa toisen tulliviranomaisen puolesta kumpikin tulliviranomainen toimii siten kuin toimiessaan omaan lukuunsa tai oman osapuolensa toisen viranomaisen pyynnöstä.

Artiklan 5 kohdassa määrätään, että tietopyynnön vastaanottanut tulliviranomainen lähettää viipymättä pyynnön toimivaltaiselle kansalliselle viranomaiselle ja pyytää siltä yhteistyötä, jos tulliviranomainen ei itse ole asianmukainen virasto täyttämään pyyntöä.

4 artikla. *Avunantotapauksia.* Artiklan mukaan tulliviranomaiset ilmoittavat oma-aloitteisesti tai pyynnöstä toisilleen tiedot tavaroiden maahantuonnin ja maastaviennin laillisuuden varmistamiseksi sekä tiedot siitä, mihin tullimenettelyyn tavarat oli mahdollisesti asetettu. Samoin tulliviranomaiset ilmoittavat oma-aloitteisesti tai pyynnöstä onko tavarat, joille on myönnetty

etuuskohtelu vietäessä ne toisen osapuolen alueelta, tuotu asianmukaisesti toisen osapuolen alueelle. Tällöin tietoja annetaan myös kaikista tullivalvontatoimenpiteistä, joita tavaroihin on kohdistettu.

5 artikla. *Erityisvalvonta.* Artiklan 1 kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut tulliviranomaisen toimittaa pyynnöstä tietoja ja kohdistaa erityisvalvontaa henkilöihin, joiden tiedetään syyllistyneen tai epäillään syyllistyneen tullilakien vastaiseen tekoon, ja erityisesti henkilöihin, jotka liikkuvat pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueelle tai alueelta. Erityisvalvontaa kohdistetaan myös tavaroiden liikkeisiin, jotka antavat aiheita epäillä laitonta kauppaa, joka suuntautuu pyynnön esittäneen osapuolen alueelle, sekä kulkuneuvoihin ja tavaroiden varastointipaikkoihin, joita epäillään käytettävän tullilakien vastaisissa teoissa.

Lähtökohtaisesti valvonnassa on kyse tullilain mukaisten hallinnollisten valvontatoimenpiteiden suorittamisesta. Tullilain 28 §:n 2 momentin mukaan Tullilla on oikeus suorittaa teknistä valvontaa tullilainsäädännön ja muun lainsäädännön, jonka noudattamisen valvominen kuuluu Tullin toimivaltaan, noudattamisen valvomiseksi Suomen valtakunnan rajanylityspaikoilla sekä matkustajaterminaleissa, tavaraliikenteelle tarkoitetuilla satama-alueilla, tavaraliikenteelle tarkoitetuissa varastoissa ja muissa vastaavissa paikoissa ja tiloissa, joita Tulli saa valvoa, siitä ennalta ilmoitettuaan. Teknisellä valvonnalla tarkoitetaan jatkuvaa tai toistuvaa ajoneuvoihin, ajoneuvon kuljettajiin, esineisiin, jalankulkijoihin tai yleisöön kohdistuvaa teknisellä laitteella tapahtuvaa katselua tai kuuntelua sekä äänen tai kuvan automaattista tallentamista. Tullin rikostorjuntalain 3 luvussa säädetään lisäksi tullimiehen oikeudesta suorittaa erilaisia valvontatoimia rikollisen toiminnan estämiseksi, keskeyttämiseksi ja paljastamiseksi.

Jos valvonnassa epäillään syyllistyttävän rikoksiin, voidaan ryhtyä esitutkintalain (805/2011) mukaisiin toimenpiteisiin. Esitutkintalain 1 §:n 2 momentin mukaan pakkokeinojen käyttämisestä ja esitutkintaviranomaisen tiedonhankinnasta on muuten voimassa, mitä niistä erikseen laissa säädetään. Rikosten on oltava rangaistavia Suomen lain mukaan ennen kuin oikeusapuna voidaan suorittaa pakkokeinolain sääntelemiä toimenpiteitä. Rikosoikeusavun osalta rikosoikeusapulain säännökset soveltuvat tietojenvaihtoon silloin, kun kyseessä on yksittäisen rikosasian käsittely. Rikosoikeusapulain säännökset eivät kuitenkaan tule sovellettavaksi silloin, kun kyseessä on tullirikoksen estämiseen ja paljastamiseen tai hallinnolliseen yhteistyöhön liittyvä toiminta. Rikosoikeusapulain nojalla voidaan antaa oikeusapua muiden kuin pakkokeinojen osalta, vaikka kaksoisrangaistavuuden vaatimus ei täytyisi. Pakkokeinojen käytön rajoituksista säädetään rikosoikeusapulain 15 §:ssä.

Artiklan 2 kohdan mukaan tulliviranomaiset estävät toimivaltansa rajoissa sellaisten tavaroiden viennin, joita tiedetään tai todennäköisin syin epäillään vietävän toisen osapuolen alueelle käytettäväksi siellä muihin tarkoituksiin kuin osapuolten väliseen lailliseen kaupankäyntiin. Tulliviranomaiset estävät toimivaltansa rajoissa myös sellaisten tavaroiden viennin, joiden tuonti on toisen osapuolen alueelle kielletty.

6 artikla. *Erityisen merkittävien tavaroiden laittoman kaupan vastaiset toimet.* Artiklan mukaan tulliviranomaiset toimittavat viipymättä toisilleen oma-aloitteisesti tai pyynnöstä kaikki asiaan liittyvät tiedot suoritetuista tai suunnitelluista toimista, jotka ovat tai ilmeisesti ovat jommankumman osapuolen alueella tullilakien vastaisia tekoja ja jotka koskevat erityisesti tiettyjen tavaroiden liikkumista. Tällaisia tavaroita ovat artiklan mukaan aseet, ammuksiset ja räjähdysaineet, sellaiset arkaluonteiset ja strategiset tavarat, joihin kohdistetaan asianomaisten kansainvälisten sopimusten ja monenvälisen järjestelyjen ja/tai niitä vastaavien asesulkupoliittisten velvoitteiden mukaista valvontaa, huumausaineet, psykotrooppiset aineet ja huumausaineiden lähtöaineet, sellaiset taide- ja antiikkiesineet, joilla on merkittävää historiallista, kulttuurista tai

arkeologista arvoa, myrkylliset aineet ja radioaktiiviset aineet, ympäristölle tai terveydelle vaaralliset tavarat ja aineet, korkeiden tullien tai verojen alaiset tavarat sekä tekijän- ja teollisoikeuksia loukkaavat tavarat.

7 artikla. *Valvottu läpilasku.* Sopimuksen 1 artiklan j kohdan määritelmän mukaan valvotulla läpilaskulla tarkoitetaan menettelytapaa, jolla laittomasti kuljetettujen tavaroiden sallitaan kulkea osapuolten alueelta, alueen kautta tai alueelle niiden toimivaltaisten viranomaisten tietien ja valvonnassa tullilakien vastaisiin tekoihin osallisten henkilöiden paljastamiseksi ja tunnistamiseksi. Menettely mahdollistaa sen, että tulliviranomaiset voivat paljastaa laitonta kauppaa harjoittavat rikollisjärjestöt ja saattaa syyteharkintaan näissä järjestöissä toimivat keskeiset henkilöt sen sijaan, että ne esimerkiksi takavarikoisivat tavarat rajalla tai asettaisivat syytteeseen vain tavaroita kuljettaneen henkilön.

Sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaan tulliviranomaiset käyttävät yhteisymmärryksessä ja kansallisen lainsäädännön määräämän toimivaltansa puitteissa valvottua läpilaskua tunnistamiseen rikkomukseen osallistuvat henkilöt. Jollei valvotun läpilaskun käytöstä päättäminen kuulu tulliviranomaisen toimivaltaan, se ryhtyy yhteistyöhön kyseisen toimivallan omaavien kansallisten viranomaisten kanssa tai siirtää asian käsittelyn näille viranomaisille. Valvotun läpilaskun käyttöä ohjaa ja rajoittaa pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella voimassa oleva lainsäädäntö myös sopimuksen 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan laittomat lähetykset, joiden valvotusta läpilaskusta on sovittu, voidaan toimivaltaisten kansallisten viranomaisten suostumuksella joko pysäyttää ja laskea eteenpäin koskematta tavaroihin tai poistaa ne taikka korvata ne kokonaan tai osittain. Valvotun läpilaskun käyttöä koskevat päätökset tehdään artiklan 3 kohdan mukaan aina tapauskohtaisesti. Päätöstä tehtäessä tulee tarvittaessa ottaa huomioon toimivaltaisten kansallisten viranomaisten kesken tehdyt taloudelliset järjestelyt ja sopimukset. Valvottu läpilasku ei 4 kohdan mukaan saa aiheuttaa merkittävää vaaraa kenenkään henkilön hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingosta.

Kansallisesti valvotusta läpilaskusta säädetään pakkokeinolain 10 luvun 41 ja 42 §:ssä. Pakkokeinolain valvottua läpilaskua koskevia säännöksiä voidaan soveltaa, kun on kyse rikoksen selvittämisestä. Pakkokeinolain 41 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomainen saa olla puuttumatta esineen, aineen tai omaisuuden kuljetukseen tai muuhun toimitukseen tai siirtää tällaista puuttumista, jos tämä on tarpeen tekeillä olevaan rikokseen osallisten henkilöiden tunnistamiseksi taikka tekeillä olevaa rikosta vakavamman rikoksen tai laajemman rikoskokonaisuuden selvittämiseksi. Esitutkintaviranomainen saa käyttää valvottua läpilaskua, jos on syytä epäillä rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Edellytyksenä on lisäksi, että läpilaskua voidaan valvoa ja siihen voidaan tarvittaessa puuttua. Toimenpiteestä ei saa myöskään aiheutua merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Pakkokeinolain 41 §:n 3 momentissa säädetään, että Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea sitovaan velvoitteeseen liittyvästä kansainvälisestä valvotusta läpilaskusta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen laissa säädetään.

Pakkokeinolain lisäksi valvotusta läpilaskusta säädetään Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 42 ja 43 §:ssä. Tullin rikostorjuntalain valvottua läpilaskua koskevia säännöksiä voidaan soveltaa, kun on kyse tullirikoksen paljastamisesta ja estämisestä. Lain 42 §:n 1 momentin mukaan Tulli saa olla puuttumatta esineen, aineen tai omaisuuden kuljetukseen tai muuhun toimitukseen tai siirtää tällaista puuttumista, jos tämä on tarpeen tekeillä olevaan rikokseen osallisten henkilöiden tunnistamiseksi taikka tekeillä olevaa rikosta vakavamman rikoksen tai laajemman rikos-

kokonaisuuden estämiseksi. Tulli saa käyttää valvottua läpilaskua sellaisen tullirikoksen estämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka jos kyseessä on tullirikokseksi katsottava huumausainerikos, salakuljetus tai törkeä tulliselvitysrikos. Edellytyksenä on lisäksi, että läpilaskua voidaan valvoa ja siihen voidaan tarvittaessa puuttua. Toimenpiteestä ei saa myöskään aiheutua merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Viranomaisyhteistyöstä valvotun läpilaskun toteuttamiseksi säädetään erikseen poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 4 §:ssä (687/2009), jäljempänä *PTR-laki*. Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 42 §:n 3 momentin mukaan Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea sitovaan velvoitteeseen liittyvästä kansainvälisestä valvotusta läpilaskusta säädetään erikseen. Momentissa viitataan PTR-lain 4 §:ään, jossa säädetään PTR-*viranomaisten yhteistyöstä ja menettelystä kansainvälisen valvotun läpilaskun toteuttamisessa.*

Lisäksi 7 artiklan valvottua läpilaskua vastaavia määräyksiä sisältyy muihin voimassa oleviin Suomen tekemiin kahdenvälisiin tulliyhteistyösopimuksiin ja muun muassa Wienissä vuonna 1988 huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehtyyn Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen 11 artiklaan (SopS 44/1994).

8 artikla. *Avunantoa koskevien pyyntöjen muoto ja sisältö.* Artikla sisältää määräykset avunantopyyntöjen muodosta ja sisällöstä. Artiklan 1 kohdan mukaan pyyntö tehdään kirjallisesti ja kaikki sen täyttämiseksi tarvittavat asiakirjat liitetään pyyntöön. Suulliset pyynnöt voidaan hyväksyä kiireellisissä tapauksissa, mutta ne on välittömästi vahvistettava kirjallisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan pyynnöistä tulee käydä ilmi pyynnön esittävä tulliviranomainen, pyydettyvät toimenpiteet, pyynnön tarkoitus ja aihe, asiaan liittyvät lainsäädäntö, säännöt ja muut oikeudelliset tekijät sekä mahdollisimman tarkat ja kattavat tiedot tutkinnan kohteena olevista henkilöistä. Viimeksi mainitusta voi seurata velvollisuus luovuttaa henkilötietoja Iranin islamilaiselle tasavallalle. Henkilötietojen suojasta säädetään tietosuojalaissa (1050/2018), rikosasioiden tietosuojalaissa sekä Tullin henkilötietolaissa. Lisäksi avunantopyynnöstä tulee käydä ilmi yhteenveto asiaa koskevista seikoista ja jo suoritetusta tutkinnasta pois lukien 9 artiklassa tarkoitettujen tapaukset, jotka koskevat asiakirjojen tiedoksi antamista.

Artiklan 3 kohdan mukaisesti avunpyynnöt tulee tehdä englannin kielellä. Jos pyyntö ei täytä muotovaatimuksia, voidaan 4 kohdan mukaisesti vaatia pyynnön korjaamista tai täydentämistä siten, että varotoimenpiteitä voidaan kuitenkin toteuttaa.

Rikosoikeusapulain 7 § sisältää vastaavat säännökset oikeusapupyyntöjen muodosta ja sisällöstä. Rikosoikeusapulain 8 §:n 1 momentin mukaan oikeusapupyyntö on tehtävä suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka siihen on liitettävä käännös jollekin näistä kielistä. Rikosoikeusapuasetuksen 10 §:ssä säädetään lisäksi käännösten laatimisesta. Jos vieraan valtion viranomaisen tekemä oikeusapupyyntö tai siihen liittyvät asiakirjat ovat muulla kielellä kuin suomen tai ruotsin kielellä, on asiakirjoista laadittava tarvittavilta osin käännökset suomen tai ruotsin kielelle, jos pyydettyä tiedoksiantoa tai muuta toimenpidettä ei Suomen lain mukaan voi muutoin suorittaa.

9 artikla. *Asiakirjojen tiedoksi antaminen.* Artiklassa määrätään tullilainsäädännön soveltamista koskevien hallintoviranomaisten toimenpiteisiin ja päätöksiin liittyvien asiakirjojen tiedoksi antamisesta asianosaisille. Artiklan 1 kohdan mukaan toisen osapuolen pyynnöstä osapuolen tulliviranomainen antaa oman osapuolensa alueella asuville tai sinne sijoittuneille asianomaisille henkilöille tiedoksi näitä asiakirjoja. Tiedoksianto toimitetaan 2 kohdan mukaan

pyynnön vastaanottaneelle sopimusosapuolelle kuuluvan alueen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, tai pyynnössä esitettyä erityistä muotoa tai menettelyä noudattaen, jos se ei ole vastoin vastaanottaneen osapuolen lainsäädäntöä. Viimeiseksi mainittu menettely on poikkeus siihen sopimuksen pääperiaatteeseen, jonka mukaan apua annetaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Artiklan 3 kohdan mukaan tiedoksiantotodistus voi olla asianomaisen henkilön antama vastaanottotodistus tai pyynnön vastaanottaneen osapuolen toimivaltaisen viranomaisen antama todistus, josta käy ilmi tiedoksiantotapa ja -päivämäärä.

Rikosoikeusapulain 17 §:ään sisältyy vastaavat säännökset tiedoksiannon toimittamisesta Suomessa. Lisäksi rikosoikeusapusetuksen 2 luvussa on tarkempia säännöksiä tiedoksiannon toimittamisesta. Rikosoikeusapulain 17 §:n 1 momentin mukaan asiakirjan tiedoksianto toimitetaan noudattaen sitä menettelyä, jota Suomen lain mukaan on vastaavan asiakirjan tiedoksiannossa noudatettava, taikka noudattaen pyynnössä esitettyä erityistä menettelyä, jos tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisena. Rikosoikeusapulain säännökset tiedoksiannon toimittamisesta soveltuvat ainoastaan tilanteisiin, joissa on kyse yksittäisen rikosasian käsittelystä. Tulliviranomaisten muuhun hallinnolliseen yhteistyöhön liittyvään tiedoksiannon toimittamiseen rikosoikeusapulain säännökset eivät sovellu.

10 artikla. *Tutkinta.* Artiklassa määrätään tutkintaa koskevasta avunannosta. Artiklan 1 kohdan mukaan tulliviranomaisen on toisen tulliviranomaisen pyynnöstä aloitettava tutkimukset toimista, jotka ovat tai ilmeisesti ovat pyynnön esittäneen osapuolen alueella voimassa olevien tullilakien vastaisia. Pynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen on ilmoitettava näiden tutkimusten tuloksista pyynnön esittäneelle tulliviranomaiselle. Tutkinnassa voivat tulla kyseeseen Tullin suorittamat hallinnolliset tarkastustoimenpiteet taikka rikosoikeudelliset tutkintatoimenpiteet tietyin rajoituksin.

Tutkinta suoritetaan artiklan 2 kohdan mukaisesti pyynnön vastaanottaneen viranomaisen valtion alueella voimassa olevien lakien mukaisesti, jolloin pyynnön vastaanottanut viranomainen toimii siten kuin toimisi omaan lukuunsa. On huomioitava, että rikosoikeusapulain 15 § rajoittaa pakkokeinojen käytön mahdollisuuksia. Pykälän 1 momentissa säädetään, että jos oikeusapupyynnö tarkoittaa tai sen täyttämisen edellyttää pakkokeinolaissa tarkoitettujen pakkokeinojen käyttämistä, ei pakkokeinoja saa käyttää silloin, kun tämä ei Suomen lain mukaan ole sallittua, jos pyynnön perusteena oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa. Rikosoikeusapulain 15 § sisältää lisäksi muita pakkokeinojen käytön rajoituksia. Ehdottomista ja harkinnanvaraisista kieltäytymisperusteista sekä oikeusavun epäämisestä ja epäämisen liittyvästä päätöksenteosta säädetään rikosoikeusapulain 12–14 ja 16 §:ssä.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, että pyynnön esittäneen tulliviranomaisen erityisesti nimeämät virkamiehet voivat saada tietoja ja olla läsnä tutkinnassa, jota pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen suorittaa toisen osapuolen valtion alueella ja jolla on merkitystä pyynnön esittäneelle tulliviranomaiselle. Rikosoikeusapulaissa ei ole vastaavia säännöksiä tutkintaa koskevasta avunannosta, mutta sen 10 §:ssä säädetään pyynnön esittäneen valtion viranomaisen läsnäolo-oikeudesta oikeusapua annettaessa. Läsnäolo-oikeus toteutettaisiin aina rikosoikeusapulain 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla, eli vieraan valtion viranomainen ei osallistuisi menettelyyn julkista valtaa käyttävänä viranomaisena, vaan olisi läsnä lähinnä asianosaiseen rinnastuvassa asemassa.

Virkamiesten käyntejä koskevista järjestelyistä määrätään lisäksi sopimuksen 13 artiklassa.

11 artikla. *Tiedostot ja asiakirjat.* Artikla koskee tiedostojen ja asiakirjojen toimittamista toisen osapuolen tulliviranomaiselle. Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolen tulliviranomainen toimit-

taa oma-aloitteisesti tai pyynnöstä toisen osapuolen tulliviranomaiselle kertomuksia, todistusasiakirjoja tai oikeaksi todistettuja asiakirjajäljennöksiä, jotka sisältävät kaikki saatavilla olevat tiedot suoritetuista tai suunnitelluista toimista, jotka ovat tai ilmeisesti ovat tuon toisen osapuolen alueella voimassa olevien tullilakien vastaisia tekoja.

Artiklan 2 kohdan mukaan sopimuksessa tarkoitettujen asiakirjain voidaan korvata tietokoneella tuotetulla missä tahansa muodossa olevalla samansisältöisellä tiedolla. Samanaikaisesti olisi toimitettava kaikki asiaan liittyvä tietojen ja asiakirjojen tulkintaa tai käyttöä varten tarvittava aineisto.

Alkuperäisiä tiedostoja ja asiakirjoja voidaan pyytää 3 kohdan mukaan vain silloin, kun oikeaksi todistetut jäljennökset olisivat riittämättömiä. Artiklan 4 kohdassa määrätään, että tällaiset alkuperäiset tiedostot ja asiakirjat palautetaan mahdollisimman pian osapuolelle.

Tietojen siirtämisestä kolmannen maan viranomaiselle säädetään EU:n tietosuojasetuksessa ja rikosasioiden tietosuojalaissa. Siltä osin kuin kyseessä on kansainvälinen rikosoikeusapu rikoksen esitutkinnassa, rikosoikeusapulaki ei sisällä säännöksiä todisteiden oma-aloitteisesta toimittamisesta toiseen valtioon. Rikosoikeusapulain nojalla todisteita voidaan toimittaa toiseen valtioon oikeusapupyynnön perusteella.

12 artikla. *Asiantuntijat ja todistajat.* Artikla koskee asiantuntijana tai todistajana esiintymistä toisen osapuolen alueella. Artiklan 1 kohdassa määrätään, että osapuolen tullilakien vastaisen teon yhteydessä sitä pyytäessä, pyynnön vastaanottanut voi mahdollisuuksien mukaan valtuuttaa virkamiehensä esiintymään toisen osapuolen toimivaltaisen viranomaisten edessä. Nämä virkamiehet esiintyvät asiantuntijoina tai todistajina virantoimituksessa toteamiensa seikkojen osalta sekä esittävät todistusaineistoa. Esiintymispyynnöstä on käytävä selvästi ilmi, minkä asian johdosta ja missä ominaisuudessa virkamies esiintyy.

Artiklan 2 kohdan mukaan pyynnön hyväksyvä tulliviranomainen täsmentää annettavassa valtuutuksessa tarvittaessa ne rajat, joissa sen virkamiehet voivat esiintyä asiantuntijoina tai todistajina.

Rikosoikeusapulain 20 ja 22 §:ssä on säännökset vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta tapahtuvasta todistajien ja asiantuntijoiden kuulemisesta ja kieltäytymisoikeudesta, mutta lakiin ei sisälly erityisiä säännöksiä vieraan valtion viranomaisten kuulemisesta asiantuntijana tai todistajana.

13 artikla. *Virkamiesten käyntejä koskevat järjestelyt.* Artiklassa määrätään virkamiesten menettelystä toisen osapuolen valtion alueella. Sen mukaan osapuolen virkamiesten ollessaan sopimuksen mukaisesti toisen osapuolen alueella on aina pystyttävä todistamaan virka-asemansa. He eivät kuitenkaan saa käyttää virkapukua eivätkä kantaa aseita.

Rikosoikeusapulakiin ei sisälly artiklan määräyksiä vastaavia säännöksiä. Artikla selventää sopimuksen periaatetta siitä, ettei toisen osapuolen virkamiehillä ole itsenäistä toimivaltaa toisen osapuolen alueella. Suomessa aseenkannosta säädetään ampuma-aselaisissa (1/1998).

14 artikla. *Tietojen ja asiakirjojen käyttö.* Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksen mukaisesti saatuja tietoja, asiakirjoja ja muita ilmoituksia saa käyttää vain sopimuksessa mainittuihin tarkoituksiin. Tietoja, asiakirjoja ja muita ilmoituksia voidaan käyttää muihin tarkoituksiin ainoastaan, jos tiedot toimittanut tulliviranomainen antaa etukäteen kirjallisen suostumuksen. Näitä tietoja, asiakirjoja ja muita ilmoituksia koskevat tiedot toimittaneen viranomaisen asettamat ra-

joitukset. Näitä määräyksiä ei sovelleta tietoihin, asiakirjoihin ja muihin ilmoituksiin, jotka koskevat huumausaineisiin ja psykotrooppisiin aineisiin liittyviä rikoksia. Kyseisiä tietoja saadaan luovuttaa muille viranomaisille, jotka ovat suoranaisesti mukana huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laittoman kaupan vastustamisessa. Suomessa näitä viranomaisia ovat erityisesti poliisi ja Rajavartiolaitos, joille voi olla tarvetta luovuttaa edellä mainittuja tietoja rikosten estämistä ja selvittämistä varten.

Artiklan 2 kohdan mukaan kaikki, missä tahansa muodossa toimitetut tiedot ovat luonteeltaan luottamuksellisia. Ne ovat virkasalaisuusveloitteen alaisia ja nauttivat samaa suojaa kuin vastaavat tiedot ja asiakirjat tiedon vastaanottaneen osapuolen alueella voimassa olevan lainsäädännön nojalla. Tietojen ja asiakirjojen julkisuudesta, salassapidosta ja luovuttamisesta säädetään tullilaisissa, EU:n tietosuoja-asetuksessa, tietosuojalaisissa, rikosasioiden tietosuojalaisissa, Tullin henkilötietolaisissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999). Myös rikosoikeusapulain 27 §:ssä on selventävä säännös salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen käyttöä koskevista rajoituksista. Sopimuksessa sitoudutaan täten viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksistä poikkeavaan menettelyyn, jossa sopimuksen määräykset edellyttävät sen puitteissa vaihdettujen tietojen osalta tehostettua suojaa. Lakiehdotuksen 2 §:n mukainen erityinen salassapitosäännös on siten tarpeen.

Artiklan 3 kohdan mukaan artiklan 1 kohta ei estä käyttämästä tietoja oikeus- tai hallintomenettelyissä, jotka on jälkepäin pantu vireille tullilakien rikkomisen vuoksi.

15 artikla. *Henkilötietojen suojaaminen ja käyttö.* Artiklassa määrätään henkilötietojen suojaa koskevista vähimmäisedellytyksistä. Sitä täydentää sopimukseen kuuluva liite tietosuojan peruseriaatteista. Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolten alueilla voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti sovelletaan sopimuksen nojalla vaihdettavien henkilötietojen suojaan tiettyjä a–e alakohdissa lueteltuja vähimmäisvaatimuksia. Henkilötietojen suojasta säädetään EU:n tietosuoja-asetuksessa, rikosasioiden tietosuojalaisissa sekä Tullin henkilötietolaisissa.

Henkilötietoja ei a alakohdan mukaan saa toimittaa, jos on perusteltua syytä olettaa, että tietojen välittäminen tai käyttö olisi vastoin jommankumman osapuolen lainsäädäntöä, erityisesti tietosuojalainsäädäntöä. Huomioon on otettava myös se, ettei tietoja käytetä esimerkiksi kuolemanrangaistuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun määräämiseen. Henkilötietojen toimittaminen edellyttää siis tapauskohtaista harkintaa. Sopimuksen 3 artiklan määräykset, jotka koskevat avunannon alaa, eivät estä tätä a alakohdassa mainittua henkilötietojen suojaan liittyvää vähimmäisedellytystä. Tiedot vastaanottaneen viranomaisen on pyynnöstä ilmoitettava toiselle osapuolelle tietojen käytöstä sekä saavutetuista tuloksista.

Henkilötietoja saa toimittaa b alakohdan mukaan ainoastaan tulliviranomaisille ja muille lainvalvontaviranomaisille sekä, jos tietoja tarvitaan syyttämistarkoituksiin, syyttäjä- ja oikeusviranomaisille. Tietoja ei saa luovuttaa muille henkilöille kuin niille, joilta niiden käyttämistä näihin tarkoituksiin vaaditaan, elleivät tietoja toimittavat viranomaiset anna siihen tapauskohtaisesti suostumustaan ja ellei vastaanottavien viranomaisten toimintaa sääntelevä laki salli tietojen luovuttamista. Henkilötietojen siirroista säädetään EU:n tietosuoja-asetuksessa ja rikosasioiden tietosuojalaisissa.

Edelleen c alakohdassa määrätään pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen varmistamaan toimitettavien henkilötietojen paikkansapitävyys ja oikeellisuus. Tiedot toimittava tulliviranomainen varmistaa, että tiedot ovat virheettömiä ja ajantasaisia. Pynnön esittänyt tulliviranomainen korjaa, hävittää tai poistaa henkilötiedot tarvittaessa.

Pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen toimittaa d alakohdan mukaan yhdessä henkilötietojen kanssa tiedon omassa lainsäädännössään säädetystä tietojen poistamisen määräajasta. Henkilötietoja ei saa säilyttää kauempaa kuin on tarpeen sitä tarkoitusta varten, johon ne on luovutettu.

Tullin henkilötietolain 27 §:n 1 momentin mukaisesti rikosasian tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua rikosasian siirtämisestä syyttäjälle, kun rikosasian törkeimmistä epäilyistä rikoksesta voi seurata sakkoa tai enintään vuoden vankeusrangaistus, kymmenen vuoden kuluttua, kun rikosasian törkeimmistä epäilyistä rikoksesta voi seurata yli vuoden ja enintään viiden vuoden vankeusrangaistus, ja kahdenkymmenen vuoden kuluttua, kun rikosasian törkeimmistä epäilyistä rikoksesta voi seurata yli viisi vuotta vankeutta. Muun rikosasian tiedot poistetaan 3 momentin mukaan yhden vuoden kuluttua viimeisimmän epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta, aikaisintaan kuitenkin viiden vuoden kuluttua rikosasian kirjaamisesta. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Tulliviranomaiset pitävät e alakohdan mukaan rekisteriä lähetetyistä ja vastaanotetuista henkilötiedoista. Heidän tulee niin ikään suojata kaikki henkilötiedot tehokkaasti luvattomalta käytöltä, muuttamiselta, julkaisemiselta, vahingoittamiselta ja tuhoamiselta.

Artiklan 2 kohdan mukaan vaihdettaessa henkilötietoja sopimuksen nojalla osapuolet varmistavat tietosuojan tason, joka vastaa vähintään tämän sopimuksen erottamattomana osana olevan liitteen periaatteiden soveltamisesta syntyvää tasoa.

Osapuolet ilmoittavat toisilleen 3 kohdan määräyksen mukaisesti sen toimivaltaisen kansallisen viranomaisen, jolle henkilötietojen suojaa koskevia kyselyitä voidaan osoittaa. Suomessa toimivaltainen viranomainen on tietosuojalain 8 §:ssä tarkoitettu tietosuojavaltuutettu. Tietosuojavaltuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton.

16 artikla. *Tietojen ja asiakirjojen käyttö todistusaineistona.* Artiklan 1 kohdan mukaan tulliviranomaiset voivat sopimuksen tarkoituksen mukaisesti ja sen soveltamisalan rajoissa käyttää sopimuksen mukaisesti saatuja tietoja ja asiakirjoja todistusaineistona todistusasiakirjojaan, kertomuksiaan ja todistajanlausuntojaan sekä oikeudenkäyntejään varten.

Artiklan 2 kohdan mukaan tällaisten tietojen ja asiakirjojen käyttö todistusaineistona tuomioistuimissa ja niille annettava todistusvoima määräytyvät osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Suomessa syytetoimiin ryhtyminen on yksinomaan syyttäjälaitoksen harkintavallassa. Todistelusta oikeudenkäynnissä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvussa, ja Tullin kolmannelta valtiolta, kansainväliseltä järjestöltä tai virastolta saatujen henkilötietojen käsitteystä Tullin henkilötietolain 19 §:ssä.

17 artikla. *Poikkeukset avunantamisvelvollisuudesta.* Osapuolen tulliviranomainen voi artiklan 1 kohdan mukaan kieltäytyä avunannosta kokonaan tai osittain tai suostua avunantoon vain tietyin ehdoin ja edellytyksin, jos avun antaminen saattaisi vahingoittaa valtion täysivaltaisuutta, turvallisuutta, yleistä järjestystä tai muita olennaisia etuja, samoin jos avunanto merkitsisi teollisten, liike- tai ammattisalaisuuksien loukkaamista tai olisi kansallisen oikeusjärjestelmän peruseriaatteiden vastaista.

Jos toisen osapuolen tulliviranomainen pyytää sellaista apua, jota se ei itse voisi pyydettyään antaa, sen tulee artiklan 2 kohdan mukaan huomauttaa tästä seikasta pyynnössään. Tällöin avunantopyyntöön suostuminen jää pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen harkittavaksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan avunantamista voidaan lykätä, jos se haittaa käynnissä olevaa tutkintaa, syyttämistä tai oikeudenkäyntiä. Tässä tapauksessa osapuolten tulliviranomaiset neuvottelevat selvittääkseen, voidaanko apua antaa pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen mahdollisesti asettamin ehdoin ja edellytyksin.

Jos avunannosta kieltäydytään tai sitä lykätään, tulliviranomaisten tulee artiklan 4 kohdan mukaisesti ilmoittaa siitä toisilleen ja yksilöidä samalla perustelut kieltäytymiselle tai lykkäykselle.

Artiklan sisältämät kieltäytymisperusteet vastaavat keskeisiltä osin rikosoikeusapulain 12 §:ssä säädettyjä ehdottomia kieltäytymisperusteita. Erona on se, että rikosoikeusapulain mukaan oikeusavusta tulee aina kieltäytyä 12 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Sopimuksen 2 artiklan kohdan 2 mukaan apua annetaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen valtion alueella voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, joten rikosoikeusapulain 12 §:n ehdottomia kieltäytymisperusteita on noudatettava sopimusta sovellettaessa. Ehdottomia kieltäytymisperusteita rikosoikeusapulain 12 §:n 1 momentin mukaan ovat, jos oikeusavun antaminen saattaisi loukata Suomen täysivaltaisuutta tai vaarantaa Suomen turvallisuutta taikka muita olennaisia etuja ja 12 §:n 2 momentin mukaan, jos oikeusavun antaminen olisi ristiriidassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa taikka olisi muutoin Suomen oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden vastaista. Iranissa voi huumausainerikoksista seurata kuolemanrangaistus, mikä on otettava huomioon rikosoikeusapulain 12 §:n 2 momentin kieltäytymisperusteiden osalta sopimusta sovellettaessa.

Oikeusavun epäämisestä rikosoikeusapulain 12 §:n 1 momentissa mainitulla perusteella päättää oikeusministeriö. Oikeusavun epäämisestä muissa tapauksissa päättää se viranomainen, jonka toimivaltaan pyynnön täyttäminen kuuluu.

Rikosoikeusapulain 13 § sisältää lisäksi säännökset harkinnanvaraisista kieltäytymisperusteista. Myös näiden kieltäytymisperusteiden voidaan katsoa olevan käytössä sopimusta sovellettaessa. Lisäksi rikosoikeusapulain 13 §:n 2 momenttiin sisältyy säännös oikeusapupyynnön toimeenpanon lykkäämisestä, joka vastaa artiklan 3 kohdan määräystä.

Rikosoikeusapulaki ei edellytä vastavuoroisuutta oikeusavun antamisessa. Rikosoikeusapulain 16 ja 26 § sisältävät kuitenkin säännökset oikeusavun epäämisestä puuttuvan vastavuoroisuuden perusteella sekä vastavuoroisuuden vahvistamisesta. Säännökset liittyvät artiklan 2 kohdan soveltamiseen, jonka mukaan sopimuspuolen on ilmoitettava avunpyynnön yhteydessä siitä, ettei se vastaavan pyynnön vastaanottaessaan voisi itse vastavuoroisesti antaa apua toiselle sopimuspuolelle. Tällöin avun antaminen jää pyynnön vastaanottaneen sopimuspuolen harkintaan.

18 artikla. Kustannukset. Artikla koskee sopimuksen täytäntöönpanosta aiheutuvien kustannusten korvaamista. Tulliviranomaiset vastaavat artiklan 1 kohdan mukaisesti itse kustannuksistaan lukuun ottamatta asiantuntijoille, todistajille sekä muille kuin valtion palveluksessa oleville kääntäjille ja tulkeille maksettavia palkkioita. Artiklan 2 kohdan mukaan, mikäli pyynnön täyttäminen aiheuttaisi huomattavia tai erityisiä kuluja, tulliviranomaiset neuvottelisivat keskenään määrittääkseen pyynnön täyttämisen ehdot ja edellytykset sekä kustannusten jakotavan.

Rikosoikeusapulain 25 §:ssä säädetään oikeusavun antamisesta aiheutuvista kustannuksista. Pääsääntönä on, että vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä annetusta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista ei peritä korvausta pyynnön esittäneeltä vieraalta valtiolta. Näistä kustannuksista voidaan kuitenkin periä korvausta, jos kustannukset ovat huomattavat tai poikkeukselliset. Korvausta voitaisiin myös periä, jos tästä olisi erikseen säädetty taikka määrätty Suomea sitovissa kansainvälisissä velvoitteissa.

19 artikla. *Täydentävyys.* Artiklassa määrätään, että rajoittamatta tietojen ja asiakirjojen käyttöä koskevan 14 artiklan ja henkilötietojen suojaamista ja käyttöä koskevan 15 artiklan soveltamista sopimus ei estä soveltamasta EU:n säännöksiä Euroopan komission toimivaltaisten yksikköjen ja Suomen tasavallan tulliviranomaisten välisestä tietojen toimittamisesta, jotka koskevat tulliasioissa saatuja unionille mahdollisesti merkityksellisiä tietoja.

20 artikla. *Sopimuksen täytäntöönpano.* Artiklan kohdassa 1 määrätään, että sopimuksen mukaista apua annetaan suoraan osapuolten tulliviranomaisten kesken. Artiklan 2 kohdan mukaan tulliviranomaiset sopivat sopimuksen täytäntöönpanon yksityiskohtaisista järjestelyistä.

Artiklan 3 kohdan mukaan tulliviranomaiset voivat ryhtyä toimiin järjestääkseen henkilökohtaisen ja suoran yhteydenpidon tullilakien vastaisten tekojen tutkinnasta tai torjunnasta vastaavien virkamiestensä kesken sisäisten hallinnollisten menettelyidensä mukaisesti. Kaikki sopimuksen täytäntöönpanoon ja tulkintaan liittyvät riitakysymykset ratkaistaan artiklan 4 kohdan mukaisesti osapuolten tulliviranomaisten välisissä neuvotteluissa. Ne riidat, joihin ei löydetä sovintoratkaisua, ratkaistaan diplomaattiteitse. Artiklan 5 kohdan mukaan sopimuksessa tarkoitettut tiedot toimitetaan niille virkamiehille, jotka kumpikin tulliviranomainen on erityisesti nimenyt tähän tarkoitukseen.

Rikosoikeusapulain 4 ja 5 § sisältävät säännökset oikeusapupyyntöjen toimittamisessa noudattavasta yhteydenpitojärjestyksestä. Säännökset sallivat suoran yhteydenpidon toimivaltaisten viranomaisten välillä.

21 artikla. *Alueellinen soveltaminen.* Artiklan mukaan sopimusta sovelletaan Suomen tasavallan tullialueella ja Iranin islamilaisen tasavallan tullialueella, jotka määritellään kummankin maan kansallisissa laeissa ja hallintosäännöksissä. Suomessa tullialue on määritelty tullilaissa alueeksi, jonka muodostavat valtakunnan maa-alue, aluevedet ja ilmatila kuitenkin niin, että tullialue ulottuu kaksi meripeninkulmaa aluemerensä ulkorajaa kauemmaksi, jollei asiasta ole kansainvälisesti muuta sovittu.

Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen (SopS 49–50/1996) 33 artiklan mukaan rantavaltio saa lisävyöhykkeeksi nimetyllä aluemereensä liittyvällä vyöhykkeellä harjoittaa tarpeellisia valvontatoimia muun muassa estääkseen tulli- ja verolakien määräysten rikkomisen alueellaan tai aluemerellä ja rangaistakseen alueellaan tai aluemerellä tapahtuneen edellä mainittujen lakien ja määräysten rikkomisen. Suomessa ei ole varsinaista lisävyöhykettä, mutta tullialue ulottuu edellä mainituin tavoin kaksi meripeninkulmaa aluemerensä ulkorajaa kauemmaksi.

Sopimus ei estä antamasta toisilleen apua laajemmalti muiden kansainvälisten sopimusten tai järjestelyjen tai kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

22 artikla. *Lisäykset ja muutokset.* Sopimukseen voidaan tehdä muutoksia ja lisäyksiä osapuolten keskinäisellä suostumuksella erillisten pöytäkirjojen muodossa. Pöytäkirjat ovat sopimuksen erottamattomia osia ja ne tulevat voimaan 23 artiklassa kuvatun menettelyn mukaisesti.

23 artikla. *Voimaantulo ja päättyminen.* Artikla sisältää sopimuksen voimaantuloa ja päättymistä koskevat tavanomaiset määräykset. Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolten tulee ilmoittaa toisilleen diplomaattiteitse kirjallisella ilmoituksella, kun kaikki sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansallisen lainsäädännön mukaiset toimenpiteet on suoritettu. Sopimus tulee voimaan kuudenkymmenen päivän kuluttua viimeisen ilmoituksen vastaanottamisesta.

Artiklan 2 kohdan mukaan sopimus on tarkoitettu olemaan voimassa toistaiseksi ja se voidaan irtisanoa diplomaattiteitse tehtävällä kirjallisella ilmoituksella. Mahdollinen irtisanominen tulee 3 kohdan mukaan voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun toinen osapuoli on vastaanottanut irtisanomisilmoituksen. Artiklan 4 kohdan mukaan sopimuksen päättyessä kesken olevat menettelyt saatetaan kuitenkin mahdollisuuksien mukaan päätökseen sopimuksen määräysten mukaisesti.

6.2 Sopimuksen liitteen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

1 kappale. Kappaleessa määritellään automaattisen tietojenkäsittelyn avulla käsiteltävien tietojen laatu. Tietojen tulee olla asianmukaisesti ja laillisesti hankittuja ja käsiteltyjä. Niiden on myös oltava määriteltyjä ja laillisiin tarkoituksiin tallennettuja, eikä niitä saa käyttää vastoin niiden varsinaista käyttötarkoitusta. Edelleen kappaleessa edellytetään, että tiedot ovat riittäviä, merkityksellisiä ja tarkoitukseensa nähden oikeasuhtaisia. Tietojen tulee olla oikeellisia ja tarvittaessa ajan tasalla ja ne on säilytettävä niin, ettei tiedon kohteen yksilöinti ole mahdollista kauemmin kuin on tarpeen siihen tarkoitukseen, jota varten tiedot on talletettu.

2 kappale. Kappale koskee arkaluonteisia tietoja, joiden käsittely automaattisen tietojenkäsittelyn menetelmin on jo sellaisenaan omiaan vaarantamaan yksilön oikeudet ja edut. Tällaisiin tietoihin kuuluvat tiedot, joista käyvät ilmi rotu, poliittiset mielipiteet, uskonnollinen tai muu vakaumus, terveys tai sukupuolielämä taikka jotka liittyvät rikosoikeudellisiin tuomioihin. Kappaleen mukaan kyseisiä tietoja ei saa käsitellä automaattisessa tietojenkäsittelyssä, ellei kansallinen lainsäädäntö anna yksilölle riittävää oikeussuojaa.

3 kappale. Kappaleessa edellytetään ryhdyttävän asianmukaisiin turvatoimiin automaattisesti käsiteltäviin tiedostoihin talletettujen henkilötietojen suojaamiseksi luvattomalta hävittämiseltä ja tahattomalta katoamiselta sekä luvattomalta käytöltä, muuttamiselta ja levittämiseltä.

4 kappale. Kappaleen sisältämät oikeusturvakeinot käsittävät rekisteröidyn suojelemiseksi tarvittavat toimet. Niiden mukaan jokaisen on voitava todeta automaattisesti käsiteltävän henkilörekisterin olemassaolo ja sen päätarkoitukset, rekisterinpitäjän henkilöllisyys ja kotipaikka tai pääasiallinen toimipaikka. Edelleen jokaisen tulee voida kohtuullisin väliajoin ja ilman kohtuuttomia viivästyksiä tai kustannuksia saada vahvistus siitä, onko häntä koskevia tietoja talletettu automaattisesti käsiteltävään rekisteriin sekä saada tällaiset tiedot ymmärrettävässä muodossa. Liitteen 1 ja 2 kappaleessa esitettyjä pääperiaatteita toteuttavan kansallisen lain vastaisesti käsitellyt tiedot tulee tarvittaessa saada oikaistuksi tai poistetuksi. Lisäksi jokaisella on oikeus johonkin oikeussuojakeinoon, jos vahvistusta, tiedonsaantia, oikaisua tai poistamista koskevaa pyyntöä ei noudateta.

5 kappale. Kappaleen 1 alakohdan mukaan liitteen 1, 2 ja 4 kappaleissa määriteltyihin tietosuojan peruseriaatteisiin ei sallita poikkeuksia muutoin kuin tässä kappaleessa määriteltyissä rajoissa. Kappaleen 2 alakohdan mukaan rajoitukset ovat sallittuja vain, jos niistä on säädetty kyseisen osapuolen laissa ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa valtion turvallisuuden, yleisen turvallisuuden tai valtion rahatalouden etujen suojaamiseksi tai rikosten ehkäisemiseksi taikka rekisteröidyn tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Kappaleen 3 alakohta antaa mahdollisuuden lailla rajoittaa 4 kappaleen b ja d kappaleissa lueteltuja oikeuksia silloin, kun kysymyksessä ovat sellaiset automaattisessa tietojenkäsittelyssä käsiteltävät henkilörekisterit, joita käytetään tilastollisiin tarkoituksiin tai tieteelliseen tutkimukseen, jos tästä ilmeisesti ei aiheudu tietosuojan loukkaamisen vaaraa.

6 kappale. Kappaleessa sopimuspuolet velvoitetaan huolehtimaan siitä, että sen lainsäädäntö sisältää tarpeelliset rangaistussäännökset ja oikeussuojakeinot, joita sovelletaan sellaisten kansallisen lain säädösten rikkomiseen, joilla toteutetaan liitteessä esitettyjä tietosuojan peruseräitteitä.

7 kappale. Kappaleen mukaan rekisteröidylle voidaan myöntää laajempi suoja kuin mitä sopimus edellyttää.

Henkilötietojen suojaamista koskevien sopimusmääräysten suhteesta Suomen lainsäädäntöön on selostettu edellä sopimuksen 15 artiklan säännöskohtaisissa perusteluissa.

7 Lakiehdotuksen säännöskohtaiset perustelut

1 §. Pykälä sisältää säännöksen, jolla saatettaisiin voimaan ne sopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä selostetaan jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Pykälä sisältää sopimuksen mukaisesti vaihdettujen tietojen, asiakirjojen ja muiden ilmoitusten salassapitoa koskevan säännöksen. Sopimuksessa määrätään, että kaikki sopimuksen mukaisesti, missä tahansa muodossa toimitetut tiedot ovat luonteeltaan luottamuksellisia. Ne ovat virkasalaisuusvelvoitteen alaisia ja nauttivat samaa suojaa kuin vastaavat tiedot ja asiakirjat tiedot vastaanottaneen osapuolen alueella voimassa olevan lainsäädännön nojalla. Näiltä osin sopimuksessa sitoudutaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksistä poikkeavaan menettelyyn, jossa sopimuksen määräykset edellyttävät sen puitteissa vaihdettujen tietojen osalta tehostettua suojaa. Lakiehdotuksen 2 §:n mukainen erityinen salassapitosäännös on siten tarpeen. Voimaansaattamislakiin ehdotetaan siten otettavaksi salassapidosta nimenomainen säännös.

3 §. Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

4 §. Lain voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Laki on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti kuin sopimus tulee voimaan.

8 Voimaantulo

Sopimuksen mukaan osapuolet ilmoittavat toisilleen diplomaattiteitse, kun kaikki sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansallisen lainsäädännön mukaiset toimenpiteet on suoritettu. Sopimus tulee voimaan kuudenkymmenen päivän kuluttua jälkimmäisen ilmoituksen vastaanottamisesta. Suomi on jo vastaanottanut Iranin ilmoituksen, joten käytännössä sopimus tulee voimaan kuudenkymmenen päivän kuluttua Suomen tekemän ilmoituksen vastaanottamisesta.

Sopimuksen voimaansaattamislaki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

9 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n perusteella kuuluisivat Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Voimaansaattamislaille ei siten tarvitse hankkia Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumusta.

10 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

10.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvattun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita taikka jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai jos siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 45/2000 vp).

Sopimus sisältää useita sellaisia määräyksiä, jotka kuuluvat edellä esitetyn mukaisesti lainsäädännön alaan. Ensinnäkin sopimuksen 1 artikla sisältää sopimuksessa käytetyt määritelmät. Sopimuksen 2 artiklassa määrätään sopimuksen soveltamisalasta ja 21 artiklassa sopimuksen alueellisesta soveltamisalasta. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tällaiset määräykset, jotka välillisesti vaikuttavat aineellisten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten tulkintaan ja soveltamiseen, kuuluvat itsekin lainsäädännön alaan (PeVL 6/2001 vp, PeVL 24/2001 vp ja PeVL 48/2004 vp). Lainsäädännön alaan kuuluvia määritelmiä olisivat ainakin tullilait, tulliviranomaiset, tullilakien vastaiset teot, henkilötiedot, huumausaineet, psykotrooppiset aineet, huumausaineiden lähtöaineet ja valvottu läpilasku.

Sopimuksen 5 artiklassa määrätään tulliviranomaisten velvollisuudesta valvoa henkilöitä, tavaroita, kulkuneuvoja ja paikkoja, jotka mahdollisesti liittyvät tullilainsäädännön vastaiseen toimintaan. Sopimuksen 5 artikla kuuluu lainsäädännön alaan myös sillä perusteella, että erityisvalvontaan saattaa sisältyä pitkälle meneviä valvontatoimia, joilla puututaan valvonnan kohteen yksityisyyden suojaan ja määräykset koskevat siten perusoikeuksia (yksityiselämän suoja).

Sopimuksen 10 artikla puolestaan koskee tulliviranomaisen velvollisuutta suorittaa tutkintaa toisen osapuolen tulliviranomaisen pyynnöstä. Tällaisesta viranomaiselle asetettavasta velvollisuudesta käyttää lainmukaisia toimivaltuuksiaan on säädettävä lailla. Myös sopimuksen 3 artiklan 1–3 kohdan määräykset tulliviranomaisten velvollisuuksista hankkia tietoja toisen osapuolen tulliviranomaisen pyynnöstä koskevat ainakin välillisesti viranomaisten velvollisuuksia käyttäen lainmukaisia toimivaltuuksiaan. Määräykset kuuluvat näin ollen lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 7 artikla koskee valvottua läpilaskua. Valvotussa läpilaskussa viranomainen pidättyy tietyin edellytyksin puuttumasta laittomaksi epäiltyyn kuljetukseen, vaikka virkavelvollisuus sitä edellyttäisi. Tämän vuoksi valvottua läpilaskua ja siinä noudatettavaa menettelyä koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 12 artiklassa määrätään asiantuntijana ja todistajana toimimisesta toisen osapuolen alueella. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 13 artikla sisältää muun ohella määräyksen aseenkannosta toisen osapuolen alueella. Aseenkannosta säädetään Suomessa lailla. Artikla sisältää näin ollen lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

Sopimuksen 14 artikla koskee sopimuksessa tarkoitettujen tietojen ja asiakirjojen käyttöä. Artikla sisältää määräyksiä muun muassa siitä, missä rajoissa tietoja ja asiakirjoja voidaan luovuttaa edelleen sekä siitä, että tiedot ovat luottamuksellisia ja salassapitosuojan alaisia. Tietojen ja asiakirjojen salassapidosta ja luovuttamisesta on säädetty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja rikosoikeusapulaissa. Artiklan määräyksiä on myös muutoin pidettävä luonteeltaan sellaisina, että niiden kattamista asioista tulee säätää lailla. Artiklan määräysten on näin ollen katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 15 artikla sisältää henkilötietojen suojaa koskevia määräyksiä. Lisäksi sopimukseen erottamattomasti kuuluvassa liitteessä on säännökset tietosuojan peruseräilyperiaatteista henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä. Liitteen säännökset pohjautuvat Euroopan neuvoston tietosuojayleissopimuksen artikloihin. Perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan (PeVL 21/2012 vp, PeVL 54/2010 vp) lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvattuun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Henkilötietojen suojasta säädetään tietosuoja-laissa, rikosasioiden tietosuoja-laissa ja Tullin henkilötietolaissa.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 45 artiklan mukaan henkilötietoja voidaan siirtää kolmanteen maahan, jos Euroopan komissio on tehnyt kohdemaan tietosuojan tasosta ns. riittävyyspäätöksen. Vastaava sääntely sisältyy rikosasioiden tietosujalain 41 §:ään. Koska komissio ei ole tehnyt Irania koskevaa riittävyyspäätöstä, siirto perustuisi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 46 artiklan 2 kohdan ja rikosasioiden tietosujalain 42 §:n 1 momentin mukaisesti nyt kyseessä olevaan oikeudellisesti sitovaan välineeseen.

Sopimuksen 15 artikla sisältää muun muassa henkilötietojen käyttämistä, luovuttamista ja poistamista koskevia määräyksiä, jotka kuuluvat edellä esitetyn perusteella lainsäädännön alaan. Sama koskee sopimuksen liitteen määräyksiä henkilötietojen automaattisesta tietojenkäsittelystä. Sopimuksen 15 artiklan määräykset koskevat myös tietojen salassapitoa ja luovuttamista ja kuuluvat lainsäädännön alaan silläkin perusteella, että näistä seikoista on säädettävä lailla. Lisäksi henkilötietojen suojaa koskevat kansainvälisten velvoitteiden määräykset kuuluvat näin ollen jo asian luonteen vuoksi lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 16 artiklassa on tietojen ja asiakirjojen käyttöä todistusaineistona koskevat määräykset. Todistelusta ja tietojen ja asiakirjojen käytöstä todistusaineistona on voimassa laintasoista sääntelyä, joten artikla kuuluu lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 3 artiklan 1–3 kohdat, 4 artikla, 5 artiklan 1 kohta ja 6 artikla koskevat tietoja, joita osapuolten tulliviranomaisten tulee sopimuksen mukaan toimittaa toisilleen. Sopimuksen 11 artikla puolestaan velvoittaa toimittamaan toisen osapuolen viranomaiselle muun muassa todistusaineistoa. Tietojen luovuttamisesta ulkomaille on voimassa laintasoista sääntelyä, joten artiklat kuuluvat siten lainsäädännön alaan. On ilmeistä, että ainakin osa tällaisista tiedoista ja asiakirjoista on salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdan perusteella. Mainitun lain 30 §:n mukaan viranomainen voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon ulkomaan viranomaiselle, jos ulkomaan ja Suomen viran-

omaisen välisestä yhteistyöstä määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa. Sopimuksen 8 artiklan avunantopyyntöjen muotoa ja sisältöä koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan myös sen johdosta, että rikosoikeusapulaissa ja rikosoikeusapuasetuksessa on säännöksiä oikeusapupyyntöjen muodosta ja sisällöstä.

Sopimuksen 9 artiklassa on asiakirjojen tiedoksianto koskevat määräykset. Tiedoksi antamisesta on voimassa laintasoista sääntelyä, joten artikla kuuluu lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 17 artiklassa on määräykset avunantovelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Avunantoa koskevista kieltäytymisperusteista on olemassa laintasoista sääntelyä ja määräys kuuluu siten lainsäädännön alaan.

10.2 Käsittelyjärjestys

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänen enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansattamislainsiksi voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

1. ponsi

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa Suomen tasavallan hallituksen ja Iranin islamilaisen tasavallan hallituksen välillä Helsingissä 18.4.2017 tehdyn sopimuksen.

2. ponsi

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa Iranin kanssa tehdystä sopimuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa Suomen tasavallan hallituksen ja Iranin islamilaisen tasavallan hallituksen välillä Helsingissä 18 päivänä huhtikuuta 2017 tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Edellä 1 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisesti tulliviranomaisen missä tahansa muodossa vastaanottamat tai lähettämät tiedot, asiakirjat tai muut ilmoitukset on pidettävä salassa, eikä niitä saa käyttää tai luovuttaa muuhun kuin siihen tarkoitukseen, mitä varten ne on annettu, ellei tietojen luovuttaja ole antanut siihen etukäteen kirjallista suostumustaan tai ellei sopimuksen 14 artiklassa määrätä toisin.

3 §

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

4 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 21.11.2019

Pääministeri

Antti Rinne

Valtiovarainministeri Mika Lintilä

Sopimusteksti

**SOPIMUS
SUOMEN TASAVALLAN HALLITUKSEN JA IRANIN ISLAMILAISEN TASAVALLAN
HALLITUKSEN VÄLISESTÄ KESKINÄISESTÄ AVUNANNOSTA JA YHTEISTYÖSTÄ
TULLIASIOISSA**

Suomen tasavallan hallitus ja Iranin islamilaisen tasavallan hallitus, jäljempänä osapuolet,

jotka katsovat, että tullilakien vastaiset teot vahingoittavat osapuolten taloudellisia, kaupallisia, verotaloudellisia, yhteiskunnallisia ja kulttuurisia etuja sekä teollisuuden ja maatalouden etuja,

ovat vakuuttuneita siitä, että tullilakien vastaisten tekojen torjuntaa voidaan tehostaa niiden tulliviranomaisten välisellä tiiviillä yhteistyöllä,

katsovat, että on tärkeää määrätä oikein maahantuonnin tai maastaviennin yhteydessä kannettavat tullit ja muut verot sekä varmistaa kielto-, rajoitus- ja valvontatoimenpiteiden asianmukainen täytäntöönpano mukaan lukien tuoteväärennöksiä ja rekisteröityjä tavaramerkkejä koskevien lakien ja määräysten täytäntöönpanoon liittyvät toimenpiteet,

katsovat, että aseiden, ammusten, räjähteiden, myrkyllisten aineiden, radioaktiivisten aineiden, huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitton kauppa muodostaa vaaran kansanterveydelle ja yhteiskunnalle,

ottavat huomioon merkittäviä voimavaroja omaavien kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden ja terroristiryhmien muodostaman uhan, sekä tarpeen torjua se tehokkaasti,

ottavat huomioon New Yorkissa 15 päivänä marraskuuta 2000 tehdyn kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen, joka luo kehysten kansainväliselle keskinäiselle avunannolle rikosasioissa kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden estämiseksi ja torjumiseksi,

ottavat huomioon määräykset, jotka sisältyvät Yhdistyneiden Kansakuntien alaisuudessa vuonna 1961 tehtyyn huumausaineyleissopimukseen, sellaisena kuin se on muutettuna, ja vuonna 1971 tehtyyn psykotrooppisia aineita koskevaan yleissopimukseen, sellaisena kuin se on muutettuna, sekä vuonna 1988 huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimukseen ja sen liitteeseen, sellaisena kuin se on muutettuna,

ja jotka ottavat huomioon myös Tulliyhteistyöneuvoston asiaankuuluvat instrumentit, erityisesti 5 päivänä joulukuuta 1953 annetun suosituksen keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta,

ovat sopineet seuraavaa:

1 artikla

Määritelmät

Tässä sopimuksessa tarkoitetaan

- a) ”tullilaeilla” niitä säännöksiä ja määräyksiä, joita osapuolten tulliviranomaiset soveltavat tavaroiden – mukaan lukien maksuvälineiden – tuontiin, vientiin, kauttakuljetukseen, varastointiin ja liikkumiseen ja jotka koskevat tulliviranomaisten kantamia tai valvomia tullevia, veroja tai muita maksuja taikka kielto-, rajoitus- tai valvontatoimenpiteitä;
- b) ”tulliviranomaisella” Suomen tasavallassa Suomen tullia ja Iranin islamilaisessa tasavallassa Iranin islamilaisen tasavallan tullihallintoa, jotka ovat toimivaltaisia panemaan täytäntöön tämän artiklan kohdassa a) tarkoitettuja säädöksiä;
- c) ”tullilakien vastaisella teolla” mitä tahansa tullilakien rikkomista tai sen yritystä;
- d) ”tullevilla ja veroilla” tullevia ja kaikkia muita tavaroiden tuonnissa tai viennissä tai näiden yhteydessä kannettavia maksuja, veroja ja kuluja, mutta ei kuitenkaan maksuja tai kuluja, joiden määrä vastaa likimäärin suoritetuista palveluista aiheutuneita kustannuksia, mukaan lukien Suomen tasavallan osalta Euroopan unionin toimivaltaisten elinten määräämät tullit ja verot;
- e) ”henkilöllä” luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, ellei asiayhteys muuta edellytä;
- f) ”henkilötiedoilla” mitä tahansa tietoja, jotka koskevat tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa henkilöä;
- g) ”huumausaineilla” eloperäistä tai synteettistä ainetta, jotka mainitaan vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen I ja II listassa, sellaisina kuin ne ovat muutettuina, sekä ainetta, joka on rinnastettu huumausaineisiin kansallisessa lainsäädännössä;
- h) ”psykotrooppisilla aineilla” eloperäistä, synteettistä tai luonnosta saatavaa ainetta, joka mainitaan vuoden 1971 psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen I, II, III, ja IV listassa, sellaisina kuin ne ovat muutettuina, sekä mitä tahansa ainetta, joka on rinnastettu psykotrooppisiin aineisiin kansallisessa lainsäädännössä;
- i) ”huumausaineiden lähtöaineilla” kemiallisia aineita, jotka on lueteltu vuonna 1988 huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen liitteessä, sellaisena kuin se on muutettuna;
- j) ”valvotulla läpilaskulla” menettelytapaa, jolla laittomasti kuljetettujen tavaroiden sallitaan kulkea sopimuspuolten alueelta, alueen kautta tai alueelle niiden toimivaltaisten viranomaisten tietien ja valvonnassa tullilakien vastaisiin tekoihin osallisten henkilöiden paljastamiseksi ja tunnistamiseksi;
- k) ”pyynnön esittäneellä tulliviranomaisella” sen osapuolen tulliviranomaista, joka pyytää apua tulliasioissa;
- l) ”pyynnön vastaanottaneella tulliviranomaisella” sen osapuolen tulliviranomaista, jolta pyydetään apua tulliasioissa.

2 artikla

Sopimuksen soveltamisala

1. Osapuolet antavat tulliviranomaistensa välityksellä ja tämän sopimuksen määräysten mukaisesti toisilleen apua
 - a) tullilakien asianmukaisen noudattamisen varmistamiseksi;
 - b) tullilakien vastaisten tekojen estämiseksi, tutkimiseksi ja niitä koskeviin syytöksiin ryhtymiseksi;
 - c) tapauksissa, jotka koskevat tullilakien soveltamiseen liittyvien asiakirjojen tiedoksi antamista.
2. Tämän sopimuksen mukaista apua annetaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen valtion alueella voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti sekä pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen toimivallan ja käytettävissä olevien voimavarojen rajoissa. Tarvittaessa pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen voi siirtää avunannon muun toimivaltaisen viranomaisen hoidettavaksi.
3. Tämä sopimus ei koske tullien, verojen ja muiden maksujen perintää.

HE 90/2019 vp

4. Tämä sopimus ei vaikuta niiden rikosasioissa annettavaa oikeusapua koskevien kansainvälisten sopimusten tai tulliyhteistyötä koskevien kansainvälisten sopimusten soveltamiseen, joita osapuolet ovat tehneet.

3 artikla

Avunannon ala

1. Säännösten ja määräysten mukaisesti osapuolten tulliviranomaiset toimittavat toisilleen – pyynnöstä ja tarvittaessa ennakkotutkinnan suorittuaan – kaikki tiedot, joiden avulla ne voivat varmistaa tullien ja verojen asianmukaisen kantamisen, ja erityisesti tiedot, jotka helpottavat

- a) tavaroiden tullausarvon, tariffinimikkeen ja alkuperän määrittämistä;
- b) kieltoja, rajoituksia ja valvontaa koskevien säännösten täytäntöönpanoa.

2. Pynnön vastaanottanut tulliviranomainen toimittaa pyynnöstä kaikki kyseisen osapuolen alueella sovellettavia tullilakeja ja menettelyjä koskevat tiedot, joilla on merkitystä tullilakien vastaisen teon tutkinnassa.

3. Tulliviranomaiset toimittavat toisilleen joko pyynnöstä tai oma-aloitteisesti tiedot ja asiakirjat, joiden avulla voidaan varmistaa tullilakien asianmukainen soveltaminen sekä tullilakien vastaisten tekojen estäminen, tutkinta ja torjunta.

4. Suorittaessaan tutkintaa toisen tulliviranomaisen puolesta kumpikin tulliviranomainen toimii siten kuin toimiessaan omaan lukuunsa tai oman osapuolensa toisen viranomaisen pyynnöstä.

5. Jollei pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen ole asianmukainen virasto täyttämään pyyntöä, se lähettää pyynnön viipymättä asianmukaiselle virastolle pyytäen siltä yhteistyötä.

4 artikla

Avunantotapauksia

Tulliviranomaiset ilmoittavat oma-aloitteisesti tai pyynnöstä toisilleen seuraavat tiedot:

- a) onko osapuolen valtion alueelle tuodut tavarat viety laillisesti toisen osapuolen valtion alueelta, ja mihin tullimenettelyyn tavarat oli mahdollisesti asetettu;
- b) onko osapuolen valtion alueelta viedyt tavarat tuotu laillisesti toisen osapuolen valtion alueelle, ja mihin tullimenettelyyn tavarat oli mahdollisesti asetettu;
- c) onko tavarat, joille on myönnetty etuuskohtelu vietäessä ne osapuolen valtion alueelta, tuotu asianmukaisesti toisen osapuolen valtion alueelle; tällöin tietoja annetaan myös kaikista tullivalvontatoimenpiteistä, joita tavaroihin on kohdistettu.

5 artikla

Erityisvalvonta

1. Pynnön vastaanottanut tulliviranomainen toimittaa pyynnöstä tietoja ja kohdistaa erityisvalvontaa

- a) henkilöihin, joiden pyynnön esittänyt tulliviranomainen tietää syyllistyneen tai epäilee syyllistyvän tullilakien vastaiseen tekoon, ja erityisesti henkilöihin, jotka liikkuvat pyynnön vastaanottaneen osapuolen valtion alueelle tai alueelta;
- b) tavaroiden liikkeisiin, joiden pyynnön esittänyt tulliviranomainen on ilmoittanut antavan aiheita epäillä laitonta kauppaa, joka suuntautuu pyynnön esittäneen osapuolen valtion alueelle;
- c) kuljetusvälineisiin, joita pyynnön esittänyt tulliviranomainen epäilee käytettävän jomman kumman osapuolen valtion alueella voimassa olevien tullilakien vastaisissa teoissa;

d) tavaroiden varastointipaikkoihin, joita pyynnön esittänyt tulliviranomainen epäilee käytettävän jommankumman osapuolen valtion alueella voimassa olevien tullilakien vastaisissa teoissa.

2. Toimivaltansa rajoissa sopimuspuolten tulliviranomaiset estävät

a) sellaisten tavaroiden viennin, joita tiedetään tai todennäköisin syin epäillään vietävän toisen osapuolen valtion alueelle käytettäväksi siellä muihin tarkoituksiin kuin osapuolten väliseen lailliseen kaupankäyntiin;

b) sellaisten tavaroiden viennin, joiden tuonti toisen osapuolen valtion alueelle on kielletty.

6 artikla

Erityisen merkittävien tavaroiden laittoman kaupan vastaiset toimet

Tulliviranomaiset toimittavat viipymättä toisilleen oma-aloitteisesti tai pyynnöstä kaikki asiaan liittyvät tiedot suoritetuista tai suunnitelluista toimista, jotka ovat tai ilmeisesti ovat jommankumman osapuolen valtion alueella voimassa olevien tullilakien vastaisia tekoja ja jotka koskevat erityisesti

a) aseiden, ammusten ja räjähdysaineiden liikkumista;

b) sellaisten arkaluonteisten ja strategisten tavaroiden liikkumista, joihin kohdistetaan asianomaisten kansainvälisten sopimusten ja monenvälisten järjestelyjen ja/tai niitä vastaavien asesulkupoliittisten velvoitteiden mukaista valvontaa;

c) huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden ja huumausaineiden lähtöaineiden liikkumista;

d) sellaisten taide- ja antiikkiesineiden liikkumista, joilla on merkittävää historiallista, kulttuurista tai arkeologista arvoa;

e) myrkyllisten aineiden, radioaktiivisten aineiden sekä ympäristölle tai terveydelle vaarallisten tavaroiden ja aineiden liikkumista;

f) korkeiden tullien tai verojen alaisten tavaroiden liikkumista, erityisesti alkoholijuomien ja tupakkatuotteiden liikkumista;

g) tekijän- ja teollisoikeuksia loukkaavien tavaroiden liikkumista.

7 artikla

Valvottu läpilasku

1. Tulliviranomaiset käyttävät yhteisymmärryksessä ja kukin kansallisen lainsäädännön määräämän toimivaltansa puitteissa valvottua läpilaskua tunnistaakseen rikkomukseen osallistuvat henkilöt. Jollei valvotun läpilaskun käytöstä päättäminen kuulu tulliviranomaisen toimivaltaan, se ryhtyy yhteistyöhön kyseisen toimivallan omaavien kansallisten viranomaisten kanssa tai siirtää asian käsittelyn näille viranomaisille.

2. Laittomat lähetykset, joiden valvotusta läpilaskusta on sovittu, voidaan toimivaltaisten kansallisten viranomaisten suostumuksella joko pysäyttää ja laskea eteenpäin koskematta tavarihin tai poistaa ne taikka korvaten ne kokonaan tai osittain.

3. Valvotun läpilaskun päätökset tehdään tapauskohtaisesti, ja tarvittaessa niihin voi liittyä toimivaltaisten kansallisten viranomaisten välisiä taloudellisia järjestelyitä ja sopimuksia.

4. Valvottu läpilasku ei saa aiheuttaa merkittävää vaaraa kenenkään henkilön hengelle, terveydelle tai vapaudelle tai mitään merkittävää vaaraa laajamittaisesta vahingosta ympäristölle, omaisuudelle tai varallisuudelle.

8 artikla

Avunantoa koskevien pyyntöjen muoto ja sisältö

1. Tässä sopimuksessa tarkoitetut pyynnöt tehdään kirjallisesti. Pyyntöä täyttämiseen tarvittavat asiakirjat liitetään pyyntöön. Myös suulliset pyynnöt voidaan hyväksyä, jos se tilanteen kiireellisuuden vuoksi on tarpeen, mutta ne on välittömästi vahvistettava kirjallisesti.
2. Tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa pyynnöissä esitetään seuraavat tiedot:
 - a) pyynnön esittävä tulliviranomainen;
 - b) pyydetty toimenpiteet;
 - c) pyynnön tarkoitus ja aihe;
 - d) asiaan liittyvä lainsäädäntö, säännöt ja muut oikeudelliset tekijät;
 - e) mahdollisimman tarkat ja kattavat tiedot tutkinnan kohteena olevista henkilöistä;
 - f) yhteenveto asiaa koskevista seikoista ja jo suoritetusta tutkinnasta lukuun ottamatta 9 artiklassa tarkoitettuja tapauksia.
3. Avunantoa koskevat pyynnöt tehdään englannin kielellä.
4. Jos pyyntö ei täytä muotovaatimuksia, voidaan vaatia sen korjausta tai täydennystä; varotoimenpiteitä voidaan kuitenkin toteuttaa.

9 artikla

Asiakirjojen tiedoksi antaminen

1. Toisen osapuolen tulliviranomaisen pyynnöstä osapuolen tulliviranomainen antaa valtionsa alueella asuville tai sinne sijoittuneille asianomaisille henkilöille tiedoksi asiakirjoja, jotka liittyvät tullilakien soveltamista koskeviin hallintoviranomaisten toimenpiteisiin ja päätöksiin.
2. Asiakirjojen tiedoksi antaminen toimitetaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen valtion alueella voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Asiakirjojen tiedoksi antaminen voidaan kuitenkin toimittaa myös noudattaen pyynnössä esitettyä erityistä muotoa tai menettelyä, edellyttäen, ettei tätä voida pitää pyynnön vastaanottaneen osapuolen lakien vastaisena.
3. Tiedoksiannon todisteena voi olla asianomaisen henkilön antama, päiväyksellä ja allekirjoituksella varustettu vastaanottotodistus tai pyynnön vastaanottaneen osapuolen toimivaltaisen viranomaisen antama todistus, josta käyvät ilmi tiedoksiantotapa ja -päivä.

10 artikla

Tutkinta

1. Tulliviranomainen ryhtyy toisen tulliviranomaisen pyynnöstä tutkimaan toimia, jotka ovat tai ilmeisesti ovat pyynnön esittäneen tulliviranomaisen valtion alueella voimassa olevien tullilakien vastaisia, ja se ilmoittaa tämän tutkinnan tulokset pyynnön esittäneelle tulliviranomaiselle.
2. Tutkinta toimitetaan pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen valtion alueella voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Pyyntöä vastaanottanut tulliviranomainen toimii siten kuin toimiessaan omaan lukuunsa.
3. Tullilakien vastaisen teon tutkintaa varten voivat pyynnön esittäneen tulliviranomaisen erityisesti nimeämät virkamiehet kirjallisen pyynnön perusteella, pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen luvalla ja sen mahdollisesti asettamien ehdoin
 - a) saada pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen yksiköistä tietoja, jotka koskevat kyseistä tullilakien vastaista tekoa,
 - b) olla läsnä tutkinnassa, jota pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen suorittaa toisen osapuolen valtion alueella ja jolla on merkitystä pyynnön esittäneelle tulliviranomaiselle.

11 artikla

Tiedostot ja asiakirjat

1. Osapuolen tulliviranomainen toimittaa oma-aloitteisesti tai pyynnöstä toisen osapuolen tulliviranomaiselle kertomuksia, todistusasiakirjoja tai oikeaksi todistettuja asiakirjajäljennöksiä, jotka sisältävät kaikki saatavilla olevat tiedot suoritetuista tai suunnitelluista toimista, jotka ovat tai ilmeisesti ovat sen osapuolen valtion alueella voimassa olevien tullilakien vastaisia tekoja.

2. Tässä sopimuksessa tarkoitetut asiakirjat voidaan korvata tietokoneella tuotetulla missä tahansa muodossa olevalla samansisältöisellä tiedolla. Samanaikaisesti olisi toimitettava kaikki asiaan liittyvä tietojen ja asiakirjojen tulkintaa tai käyttöä varten tarvittava aineisto.

3. Alkuperäisiä tiedostoja ja asiakirjoja pyydetään vain silloin, kun oikeaksi todistetut jäljennökset olisivat riittämättömiä.

4. Tämän sopimuksen mukaisesti saadut alkuperäiset tiedostot ja asiakirjat palautetaan mahdollisimman pian.

12 artikla

Asiantuntijat ja todistajat

1. Jos osapuoli tullilakien vastaisen teon yhteydessä sitä pyytää, pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen voi mahdollisuuksien mukaan valtuuttaa virkamiehensä esiintymään pyynnön esittäneen osapuolen toimivaltaisten viranomaisten edessä asiantuntijoina tai todistajina virantoimituksessa toteamiensa seikkojen osalta sekä esittämään todistusaineistoa. Esiintymispyynnöstä on käytävä selvästi ilmi, minkä asian johdosta ja missä ominaisuudessa virkamies esiintyy.

2. Pynnön hyväksyvä tulliviranomainen täsmentää annettavassa valtuutuksessa tarvittaessa ne rajat, joissa sen virkamiehet voivat esiintyä asiantuntijoina tai todistajina.

13 artikla

Virkamiesten käyntejä koskevat järjestelyt

Kun sopimuspuolen tulliviranomaisen virkamiehet ovat tämän sopimuksen mukaisissa tapauksissa läsnä toisen sopimuspuolen valtion alueella, heidän on aina pystyttävä todistamaan virka-asemansa. He eivät saa käyttää virkapukua eivätkä kantaa aseita.

14 artikla

Tietojen ja asiakirjojen käyttö

1. Saatuja tietoja, asiakirjoja ja muita ilmoituksia käytetään tämän sopimuksen tarkoituksiin, ja niitä saa käyttää muihin tarkoituksiin ainoastaan tiedot toimittaneen tulliviranomaisen etukäteen antamalla kirjallisella suostumuksella, ja ne ovat viimeksi mainitun viranomaisen asettamien rajoitusten alaisia. Näitä määräyksiä ei sovelleta tietoihin, asiakirjoihin ja muihin ilmoituksiin, jotka koskevat huumausaineisiin ja psykotrooppisiin aineisiin liittyviä rikoksia. Kyseisiä tietoja saa luovuttaa muille viranomaisille, jotka ovat suoranaisesti mukana huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laittoman kaupan vastustamisessa.

2. Kaikki tämän sopimuksen mukaisesti missä tahansa muodossa toimitetut tiedot ovat luotamuksellisia. Niihin sovelletaan virkasalaisuusvelvoitetta, ja ne nauttivat samaa suojaa kuin

HE 90/2019 vp

vastaavat tiedot ja asiakirjat nauttivat tiedot vastaanottaneen osapuolen valtion alueella voimassa olevan lainsäädännön nojalla.

3. Tämän artiklan 1 kohta ei estä käyttämästä tietoja oikeus- tai hallintomenettelyissä, jotka on jälkeinpäin pantu vireille tullilakien rikkomisen vuoksi.

15 artikla

Henkilötietojen suojaaminen ja käyttö

1. Osapuolten valtioiden alueilla voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti sovelletaan tämän sopimuksen nojalla vaihdettavien henkilötietojen suojaan seuraavia vähimmäisedellytyksiä:

a) sopimuksen 3 artiklan määräysten estämättä henkilötietoja ei saa toimittaa, jos on perusteltua syytä olettaa, että toimitettujen tietojen välittäminen tai käyttö olisi jommankumman osapuolen lain ja erityisesti tietosuojalainsäädännön vastaista. Tästä vaatimuksesta ei voida poiketa silloinkaan, kun tietojen luovuttamisen ei voida katsoa haittaavan kyseistä henkilöä. Tiedot vastaanottavan tulliviranomaisen on pyydettyäessä ilmoitettava tiedot toimittaneelle tulliviranomaiselle niiden käytöstä sekä saavutetuista tuloksista;

b) henkilötietoja saa toimittaa ainoastaan tulliviranomaisille ja muille lainvalvontaviranomaisille sekä syyttäjä- ja oikeusviranomaisille, jos niitä tarvitaan syyttämistarkoituksiin. Tällaisia tietoja ei saa luovuttaa muille henkilöille kuin niille, joilta niiden käyttämistä näihin tarkoituksiin vaaditaan, elleivät tietoja toimittavat viranomaiset anna siihen tapauskohtaisesti suostumustaan ja ellei vastaanottavien viranomaisten toimintaa säätelevä laki salli tietojen luovuttamista;

c) pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen on varmistettava toimitettavien henkilötietojen paikkansapitävyys ja oikeellisuus. Tiedot toimittava tulliviranomainen varmistaa, että tiedot ovat virheettömiä ja ajantasaisia. Pyyntöä esittänyt tulliviranomainen korjaa, hävittää tai poistaa henkilötiedot tarvittaessa;

d) pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen toimittaa yhdessä henkilötietojen kanssa tiedon omassa lainsäädännössään säädetystä tietojen poistamisen määräajasta. Henkilötietoja ei säilytetä kauempaa kuin on tarpeen sitä tarkoitusta varten, johon ne on luovutettu;

e) tulliviranomaiset pitävät rekisteriä lähetetyistä ja vastaanotetuista henkilötiedoista sekä suojaavat kaikki henkilötiedot tehokkaasti luvottomalta käytöltä, muuttamiselta, julkaisemiselta, vahingoittamiselta ja tuhoamiselta.

2. Vaihdettaessa henkilötietoja tämän sopimuksen nojalla sopimuspuolet varmistavat tietosuojan tason, joka vastaa vähintään tämän sopimuksen erottamattomana osana olevan liitteen periaatteiden soveltamisesta syntyvää tasoa.

3. Osapuolet ilmoittavat toisilleen sen toimivaltaisen kansallisen viranomaisen, jolle henkilötietojen suojaa koskevia kyselyitä voidaan osoittaa.

16 artikla

Tietojen ja asiakirjojen käyttö todistusaineistona

1. Tulliviranomaiset voivat tämän sopimuksen tarkoituksen mukaisesti ja sen soveltamisalan rajoissa käyttää tämän sopimuksen mukaisesti saatuja tietoja ja asiakirjoja todistusaineistona todistusasiakirjojaan, kertomuksiaan ja todistajanlausuntojaan sekä oikeudenkäyntejään varten.

2. Tällaisten tietojen ja asiakirjojen käyttö todistusaineistona tuomioistuimissa ja niille annettava todistusvoima määräytyvät osapuolten kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

17 artikla

Poikkeukset avunantamisvelvollisuudesta

1. Jos toisen osapuolen pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen katsoo, että sille esitetyn avunpyynnön täyttäminen vahingoittaisi tämän osapuolen täysivaltaisuutta, turvallisuutta, yleistä järjestystä tai muita olennaisia etuja tai merkitsisi teollisten tai liike- tai ammattisalaisuuksien loukkaamista taikka olisi sen kansallisen oikeusjärjestelmän perusperiaatteiden vastaista, se voi kieltäytyä avunannosta tai antaa sitä osittain taikka tietyin ehdoin tai edellytyksin.

2. Jos pyynnön esittänyt tulliviranomainen pyytää sellaista apua, jota se ei itse voisi antaa pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen sitä pyytäessä, se huomauttaa tästä seikasta pyynnössään. Tällöin avunpyyntöön suostuminen jää pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen harkittavaksi.

3. Pynnön vastaanottanut tulliviranomainen voi lykätä avunantoa sillä perusteella, että se haittaisi meneillään olevaa tutkintaa, syyttämistä tai oikeudenkäyntiä. Tällaisessa tapauksessa pyynnön vastaanottanut tulliviranomainen neuvottelee pyynnön esittäneen tulliviranomaisen kanssa selvittääkseen, voidaanko apua antaa pyynnön vastaanottaneen tulliviranomaisen mahdollisesti asettamin ehdoin tai edellytyksin.

4. Jos avunannosta kieltäydytään tai sitä lykätään, tulliviranomaiset ilmoittavat siitä toisilleen yksilöiden samalla kieltäytymisen tai lykkäyksen perustelut.

18 artikla

Kustannukset

1. Tulliviranomaiset eivät vaadi toisiltaan korvausta niistä kustannuksista, jotka aiheutuvat tämän sopimuksen täytäntöönpanosta, lukuun ottamatta asiantuntijoille, todistajille sekä muille kuin valtion palveluksessa oleville kääntäjille ja tulkeille maksettavia kuluja, joista vastaa pyynnön esittänyt tulliviranomainen.

2. Jos pyynnön täyttämistä aiheutuu huomattavia ja erityisiä kuluja, osapuolet neuvottelevat keskenään määrittääkseen pyynnön täyttämisen ehdot ja edellytykset sekä kustannusten jakotavan.

19 artikla

Täydentävyys

Rajoittamatta 14 ja 15 artiklojen soveltamista tämä sopimus ei estä soveltamasta Euroopan unionin säännöksiä Euroopan unionin komission toimivaltaisten yksikköjen ja Suomen tasavallan tulliviranomaisten välisestä tietojen toimittamisesta, jotka koskevat tulliasioissa saatuja Euroopan unionille mahdollisesti merkityksellisiä tietoja.

20 artikla

Sopimuksen täytäntöönpano

1. Tämän sopimuksen mukaista apua annetaan suoraan osapuolten tulliviranomaisten kesken.

2. Tulliviranomaiset sopivat tämän sopimuksen täytäntöönpanoa helpottavista yksityiskohtaisista järjestelyistä.

3. Tulliviranomaiset voivat ryhtyä toimiin järjestääkseen henkilökohtaisen ja suoran yhteydenpidon tullilakien vastaisten tekojen tutkinnasta tai torjunnasta vastaavien virkamiestensä kesken sisäisten hallinnollisten menettelyidensä mukaisesti.

HE 90/2019 vp

4. Kaikki tämän sopimuksen täytäntöönpanoon ja tulkintaan liittyvät riitakysymykset ratkaistaan osapuolten tulliviranomaisten välisissä neuvotteluissa. Ne riidat, joihin ei löydetä sovintoratkaisua, ratkaistaan diplomaattiteitse.

5. Tässä sopimuksessa tarkoitetut tiedot toimitetaan niille virkamiehille, jotka kumpikin tulliviranomainen on erityisesti nimennyt tähän tarkoitukseen.

21 artikla

Alueellinen soveltaminen

Tätä sopimusta sovelletaan Suomen tasavallan tullialueella ja Iranin islamilaisen tasavallan tullialueella.

22 artikla

Lisäykset ja muutokset

Osapuolten keskinäisellä suostumuksella tähän sopimukseen voidaan tehdä muutoksia ja lisäyksiä erillisten pöytäkirjojen muodossa, jotka ovat tämän sopimuksen erottamattomia osia. Nämä pöytäkirjat tulevat voimaan tämän sopimuksen 23 artiklassa kuvatun menettelyn mukaisesti.

23 artikla

Voimaantulo ja päätyminen

1. Osapuolet ilmoittavat toisilleen kirjallisesti diplomaattiteitse, kun kaikki tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansallisen lainsäädännön mukaiset toimenpiteet on suoritettu. Sopimus tulee voimaan kuudenkymmenen päivän kuluttua viimeisen ilmoituksen vastaanotosta.

2. Tämä sopimus on tarkoitettu olemaan voimassa toistaiseksi. Kumpikin osapuoli voi irtisanoa sopimuksen diplomaattiteitse tehtävällä kirjallisella ilmoituksella.

3. Sopimuksen irtisanominen tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun toinen osapuoli on vastaanottanut irtisanomisilmoituksen.

4. Sopimuksen päättyessä käynnissä olevat menettelyt saatetaan mahdollisuuksien mukaan päätökseen tämän sopimuksen määräysten mukaisesti.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet edustajat, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty päivänä kahtena alkuperäiskappaleena suomen, persian ja englannin kielellä, jotka kaikki tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset. Jos tulkinnassa ilmenee eroavaisuuksia, englanninkielinen teksti on ratkaiseva.

Suomen tasavallan
hallituksen puolesta

Iranin islamilaisen tasavallan
hallituksen puolesta

Liite

LIITE SOPIMUKSEEN SUOMEN TASAVALLAN HALLITUKSEN JA IRANIN ISLAMILAISEN TASAVALLAN HALLITUKSEN VÄLISESTÄ KESKINÄISESTÄ AVUNANOSTA JA YHTEISTYÖSTÄ TULLIASIOISSA

TIETOSUOJAN PERUSPERIAATTEET

1. Automaattisessa tietojenkäsittelyssä käsiteltävien henkilötietojen on oltava:
 - a) asianmukaisesti ja laillisesti hankittuja ja käsiteltäviä;
 - b) määriteltyjä ja laillisia tarkoituksia varten tallennettuja sekä ainoastaan näiden tarkoitusten mukaisesti käytettäviä;
 - c) riittäviä, merkityksellisiä ja oikeasuhteisia niihin tarkoituksiin nähden, joita varten ne on tallennettu;
 - d) oikeellisia ja tarvittaessa ajan tasalla pidettäviä;
 - e) sellaisessa muodossa säilytettäviä, ettei tiedon kohdetta voida yksilöidä kauemmin kuin on tarpeen siihen tarkoitukseen, jota varten tiedot on tallennettu.
2. Henkilötietoja, joista käyvät ilmi rotu, poliittiset mielipiteet tai uskonnollinen tai muu vakaumus, taikka terveyttä tai sukupuolielämää koskevia henkilötietoja ei saa käsitellä automaattisesti, ellei kansallinen lainsäädäntö takaa niille riittävää turvaa. Sama koskee henkilötietoja, jotka liittyvät rikosoikeudellisiin tuomioihin.
3. On ryhdyttävä asianmukaisiin turvatoimiin automaattisesti käsiteltäviin tiedostoihin tallennettujen henkilötietojen suojaamiseksi luvattomalta hävittämiseltä ja tahattomalta katoamiselta sekä luvattomalta käytöltä, muuttamiselta ja levittämiseltä.
4. Kenen tahansa on voitava
 - a) todeta automaattisesti käsiteltävän henkilörekisterin olemassaolo, sen päätarkoitukset sekä rekisterinpitäjän henkilöllisyys ja kotipaikka tai pääasiallinen toimipaikka;
 - b) saada kohtuullisin väliajoin ja ilman kohtuuttomia viivytyksiä tai kustannuksia vahvistus siitä, onko häntä koskevia henkilötietoja tallennettu automaattisesti käsiteltävään rekisteriin, sekä saada tällaiset tiedot ymmärrettävässä muodossa;
 - c) saada nämä tiedot tarvittaessa oikaistuiksi tai poistetuiksi, jos niitä on käsitelty sellaisten kansallisen lain säädösten vastaisesti, joilla toteutetaan tämän liitteen 1 ja 2 kohdassa esitettyjä perusperiaatteita;
 - d) käyttää jotakin oikeussuojakeinoa, jos tämän periaatteen b ja c kohdassa tarkoitettua tiedonsaamista, oikaisua tai poistamista koskevaa pyyntöä ei noudateta.
- 5.1. Tämän liitteen 1, 2 ja 4 kohdan määräyksiin ei sallita poikkeuksia, paitsi seuraavassa kohdassa määritellyissä rajoissa.
- 5.2. Poikkeaminen tämän liitteen 1, 2 ja 4 kohdan määräyksistä on sallittu silloin, kun poikkeamisesta on säädetty kyseisen osapuolen laissa ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa
 - a) valtion turvallisuuden, yleisen turvallisuuden tai valtion rahatalouden etujen suojaamiseksi tai rikosten ehkäisemiseksi;
 - b) rekisteröidyn tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

5.3. Tämän liitteen 4 kohdan b ja d alakohdassa lueteltujen oikeuksien käytön rajoituksista voidaan säätää lailla niiden automaattisesti käsiteltävien henkilörekisterien osalta, joita käytetään tilastollisiin tai tieteellisen tutkimuksen tarkoituksiin, jos tästä ei ilmeisesti aiheudu rekisteröityjen tietosuojan loukkaamisen vaaraa.

6. Osapuolet sitoutuvat ottamaan käyttöön asianmukaiset rangaistukset ja oikeussuojakeinot, joita sovelletaan sellaisten kansallisen lain säädösten rikkomiseen, joilla toteutetaan tässä liitteessä esitettyjä tietosuojan peruseriaatteita.

7. Tämän liitteen määräysten ei tulkita rajoittavan tai muulla tavoin vaikuttavan osapuolen mahdollisuuteen myöntää rekisteröidyille laajempi suoja kuin tässä liitteessä on määrätty.